

345

Naiste Hää

Eesti Naisorganisatsioonide Liidu
Häälekandja

Nr 7

10. juunil 1927

TALLINN

Hind 30 marka

AR
R/10116-

Mina tarvitan ainult „EPHAG”i
kosmeetika aineid.

A-S. "EPHAG"

Kõik väljamaa lõhnaõlid,
puudrid ja kosmeetika pare-
matest vabrikutest: Coty,
Piver, Houbigant
j. t. j. t. j. t.

"Ephag" Eau de Cologne triple
"Ephag" hambapastad
"Ephag" toalet-artiklid
"Ephag" kasekreem
"Ephag" Végétal

	<p>Uudis! "JSJS" Uudis!</p> <p>"Jsis" kreem "Jsis" puuder "Jsis" seep</p>	
---	---	--

A-S! Eestimaa Apteegi ja Rohukaubanduse Ühing "EPHAG"
Harju tän. 41 TALLINNAS Narva m. 42

NAISTE HÄÄL

E. N. NAISORGANISATSIOONIDE LIIDU HÄÄLEKANDJA

ühinenud „NAISTE TÖÖ JA ELU’ga“

Nr. 7

10. juunil 1927

I aastakäik

Teadaanne „Naiste töö ja elu“ lugejaile.

Tartu Naisselts ja „Naiste töö ja elu“ toimetus teatab oma lugupeetud tellijaile, kui ka kõigile lugejaile, et käesolevast juunikuu numbrist alates ühinevad ajakirjad „Naiste töö ja elu“ ja „Naiste hääl“ ühiseks ajakirjaks. Ühinemise põhjuseks on peamiselt meie naisajakirjade rohkus, kuid samuti mõõduandvaks on olnud ühinemisel nimetatud ajakirjade ideeline kui ka sisuline ühtesattuvus ja -kuuluvus.

On ja meie oludes, meie väikse rahva juures ainelised kui ka vaimlised varad nii piiratud ja napid, et oleks mõttetu olemasolevaidki veel killustada. „Naiste töö ja elu“ toimetus surub lahkudes soojalt oma lugejatel ja kaastöölistel kätt, mälestades kauaaegset ilusat koostööd.

Endine toimetus soovib õnne uuele ühinenud ajakirjale ja loodab, et ühinenud ajakiri meie lugupeetud lugejate kõik soovid ja nõuded rahuldab.

Tartu Naisselts ja „Naiste töö ja elu“ toimetus.

Eesti Naisorganisatsioonide Liit ja „Naiste Hääl’e“ toimetus

tervitavad südamest „Naiste töö ja elu“ lugejaid, kes ajakirjade liitumisega on kogunud meie naiste keskorganisatsiooni häälekanaja ümber.

„Naiste Hääl“, samuti kui E. N. Liit, hindab kõrgesti seda kauaaegset kultuuritööd, mida naiste hulgas on teinud „Naiste töö ja elu“, ajal ja oludes, mis meie eneseavaldusele mitte nii soodsad polnud, kui praegune aeg. „Naiste töö ja elu“ põhjeneb osalt meie naiste organiseerimine ja sellega ka E. N. Liit.

„Naiste Hääl“ toimetus arvab, et uued lugejad, kes nüüd kogunud tema ümber, leiavad selles ajakirjas samad püüded, mis on olnud lähtekohaks „Naiste töö ja elu“.

Ühtlasi pöörab aga E. N. Liit, samuti kui tema häälekanaja toimetus, kõigi meie naiste tähelepanu asjaolule, et meie ajakiri areneda võib jõuliseks ja mõõduandvaks naiste häälekanajaks ainult sel juhusel, kui iga eesti teadlikult mõtlev naiskodanik enesele seab aukohuseks oma häälekanaja kasuks töötada nii uute tellijate võitmise kui ka kaastööga. Meist, naistest, on leib meie häälekanaja sisukus ja selle kaal meie avalikus elus. Nüüd, kahe ajakirja ühinemise puhul, on soodne silmapilk meelde tuletada neid kohustusi, mida meie õigused meile peale panevad. Naiskodaniku õiguste eest valvel olek, naiskodaniku kohuste ja ülesannete selgitamine on „Naiste Hääl’e“ ülesandeks; seda ülesannet saab ajakiri täita täiel ja kaaluval määral ainult sel juhusel, kui tema seljataga on arurikas lugejate pere, kui kõik meie naised teda toetavad nii sisuliselt kui ka aineliselt.

E. N. Liit ja „Naiste Hääl’e“ toimetus.

Naiste suurpäevad Genfis.

7.—17. juunini koguvad Genfi Rahvusvahelise Naisliidu üldjuhatuse ja komisjonide koosolekuteks naised üle terve maailma. Rahvusvahelise Naisliidu üldjuhatuse ja komisjonide koosolekud peetakse üle kahe aasta ja selle suure organisatsiooni töö sihtjooned määratakse kindlaks just neil koosolekuil, kuna peakoosolekud, mis peetakse iga viie aasta järel, rohkem naiste paraadideks on välja kujunenud. Rahvusvahelise Naisliidu töö on peamiselt ideeline töö, uute põhimõtete ülesseadmine, uute ideede leidmine, mis viiks inimsoo ligemale üksteisest arusaamisele ja rahule, mis virgutaks naisi ideelisele mõtlemisele ja tööle oma rahva ja ligemiste kasuks. Ideede tegelik käsitlemine on rohkem rahvuslike liitude asi, kes neid igaiüks püüab läbi viia ja käsitleda oma rahva ja maa olude kohaselt. Kohapealsesse töösse ennast Rahvusvaheline Naisliit ei sega, niikaua, kui see ei ole vastolus Liidu kuldse reegli, ta lühikese põhi-seadusega: „Tee teistele ainult seda, mida sa sooviksid, et nemad sulle teeksid“.

Peale ilmasõja on terves ilmas hoogu võtnud liikumine ilmarahu heaks. Eesotsas Rahvasteliiduga on tekkinud suured rahvusvahelised organisatsioonid, kelle ülesandeks on levitada rahu mõtet. Rahu propaganda alal pole maailm kunagi nii kaugele jõudnud varem, kui nüüd viimastel aastatel. Rahvusvaheline Naisliit, mis tegutseb juba mitukümmend aastat, on kogu oma tegevuse ajal oma teiste ülesannete kõrval, nagu naiste huvide eest valvel olek, laste ja nooruse kaitse, väljarändajate seisukorra uurimine, prostitutsiooni vastu võitlemine, oma lipukirjas kõrgele kohale asetanud rahu idee ja selle levitamise sõpruse kasvatamise, vastastiku arusaamise ja tunnustamise propageerimise kaudu rahvaste vahel.

On täitsa loomulik, et naised on olnud pea esimesed, kes on hakanud levitama rahuideed, kes on seda teinud kõigest hingest, otse loomusunniliselt, oma emainstinktiga. Sellepärast on ka arusaadav, et peale ilmasõja rahu idee ja rahvaste sõpruse arendamine Rahvusvahelises Naisliidus on tõusnud esikohale. Rahuideed levitades, arvab Rahvusvaheline Naisliit, ja sellele arvamisele on jõudnud ka kõik teised suured rahvusvahelised organisatsioonid, et selles uues, võib olla ilusamas liikumises, mida tunneb ajalugu, naised on kutsutud tähtsaks kohale. Inimsoo esimeste kasvatajana, koduse vaimu loojatena, rahva emadena, võivad just naised kaaluvat mõju avaldada inimsoo hingelaadi peale, võivad arendada sõprustunnet rahvaste vahel, hävitada sõjameelsust, istutada tulevase põlve hinge rahuigatsuse.

Sellest on kõige pealt aru saanud ka Rahvasteliit, samuti Rahvusvaheline vaimlise koostöö instituit ja Rahvusvaheline tööbüroo. Nad kõik töötavad käsikäes Rahvusvahelise Naisliiduga ja

praegused liidu koosolekud, mis pidid olema Londonis, peetakse just selle tõttu Genfis, et neist osa saaks võtta nimetatud asutuste juhtivad jõud. Nii esineb seal kõnega muu seas Rahvusvahelise tööbüroo juhataja Albert Thomas, oma asutuse tegevusest ja seletab, kuidas naised selle tööd edendada ja süvendada võiksid, siis Rahvusvaheline vaimlise koostöö instituudi juhataja professor Alfred Zimmern, teemile: Rahvasteliidu tegevus rahvaste vaimlise koostöö alal ja Rahvusvahelise ning Rahvusliste Naisliitude ülesanded sel alal, hr. Arthur Salter annab aru möödunud majanduskonverentsist ning terve rida Rahvasteliidu juhtivaid jõude esinevad ettekannetega selle suure asutuse mitmekesiselt tööaladelt.

Peale selle on neil koosolekuil ette nähtud teatavasti terve rida jooksvaid asju, ettekanded ja aruanded üksikute maade Naisliitude poolt, naiste töö ja püüete ühtlustamine ja uute sihtjoonte ülesseadmine.

Genfis on praegu koos naised üle kogu maailma. Páris kindlasti aga on seal esitatud kõik Euroopas olevad Rahvuslikud Naisliidud, peale Eesti. Eesti Naisorganisatsioonide Liit on olnud algusest peale õige tegevaks liikmeks Rahvusvahelises Naisliidus. Rahvusvahelise Naisliidu kaudu on Eesti naised teinud suurt ja väärtuslikku välispropagandat juba seitse aastat. Meie Naisliidu kaudu on ilmunud terve rida kirjutusi Eesti üle mitme maa ajakirjades nii Euroopas kui ka Ameerikas. Eesti Naisliit on esitatud kuues Rahvusvahelise Naisliidu komisjonis, saates sinna järjekindlalt teateid ja materjale mitmelt alalt meie riigist.

Oma maa propagandat Rahvusvahelise Naisliidu kaudu hindavad kõik riigid, ka suuremad ja tuntumad riigid, kui Eesti. Nii pidas Norra valitsus kauaaegse Rahvusvahelise Naisliidu peasekretári proua Anna Backer'i kohta Rahvusvahelises Naisliidus sedavõrd tähtsaks, et valitsus kogu tema ametisoleku ajal võttis enese kanda kõik ta kulud, mis ühenduses Rahvusvahelise Naisliiduga. Soome valitsus toetab alati ja järjekindlalt oma esitaja sõitusid Rahvusvahelise Naisliidu koosolekutele ja samuti toimetab terve rida riike, nagu Poola, Austria ja teised.

Eesti Naisorganisatsioonide Liit on olnud väga tagasihoidlik oma esitajate saatmisega Rahvusvahelistele koosolekutele. Ta pole esinenud välissõitute toetuse palvetega, arvestades meie rahva ja riigi üldise kehvusega.

Kuid, silmaspidades, tänavuse Genfi koosoleku tähtsust, arvestades uute põhjapanevate sihtjoontega, mis Genfis ühiselt teiste rahvusvaheliste organisatsioonidega väljatöötamisel, arvestades asjaoluga, et isiklistel suhetel on ikkagi väga suur tähtsus rahvusvahelises koostöös, otsustas E. N. Liidu asemikkude kogu koosolek esineda

valitsusele palvega määrata osalistki toetust E. N. Liidu esitaja sõiduks Genfi. Kuid juhtus Eesti naistele uskumata tunduv asi: vabariigi valitsus otsustas eitavalt E. N. Liidu palve, eitades sellega E. N. Liidu rahvusvahelist tööd, eitades nii möödunud tööd, kui ka tulevase töö tarvidust.

Teisiti ei saa seletada valitsuse otsust. E. N. Liit ei imestaks, kui see valitsuse otsus oleks põhjenenud kaaluval põhjusel, et meie oleme liig vae- sed seks, et saata omi esitajaid välja.

Kuid see otsus tuli varsti peale, või ühelajal, otsusega saata Genfi majanduskonverentsile esitajaid Rahvasteliidu poolt lubatud ülemmäära arv- us (kelledest meie lehtede teadete järele üksainus

ühes alamkomisjonis ka kord sõna olla võtnud) tuli ajal, kus igapäev loeme ajalehtist valitsuse esitajate sõitudest. E. N. Liit teab ka seda, et tema palutud summa oli väga väike võrreldes sellega, mis meil maksuma lähevad meie teised ametli- kud sõidud.

E. N. Liit ei saa teisiti, ta peab uskuma, et vabariigi valitsus, erinedes selles teiste kultuur- riikide valitsustest, eitab naiste tööd üldse kui ka naiste koostööd rahvusvahelises naisperes. Vabariigi valitsuse otsuse põhjal on praegu Gen- fis, kus hiljuti majanduskonverentsil Eesti esitus oli liigagi suurearvuline, Eesti koht tühi, kõigi teiste maade aruannete ja kavatsuste kooris puu- dub seal Eesti.

Terwishoiu nädala tähe all.

Hiljuti möödus eimene üleriiklik terwishoiu- nädal — üks nädal hoogjat ja laialdast propaganda- tööd meie kallima vara — terwise hoidmiseks. Üle kogu Eesti peeti suurel arvul mitmesuguseid terwishoiu loenguid, jagati tuhandeid eksemplares terwishoiu lendlehti, broshüüre ja plakateid. Raadio ringhääling, autode karnewaalid, kinofilmid ja udupildid — kõik rakendati selleks, et selgitada rahvale terwishoiu täht- sult, õpetada tundma oma terwise waenlasti ja anda juhatusi nende eest hoidmiseks ja nende hävitamiseks.

Kõige selle suure kihutustöö eesmärgiks oli ja jääb üles kutsuda kõiki kodanikke kaasa aitama meie terwishoiu seisukorra parandamiseks, mis allamäge mee- remas ja mida ainult ühijel jõul nõuetavale kõrgusele võib tõsta.

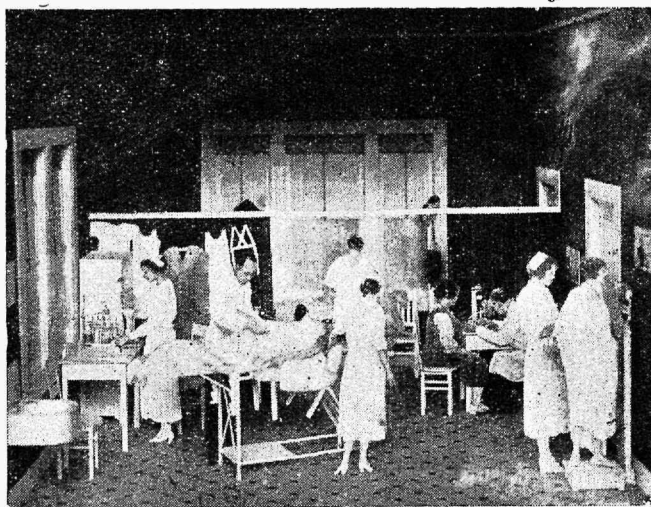
Ka Eesti naiste poole adresseeriti üleskutsuid kaasa aidata selles juures ja vastutusriffas töös, selgitades ühtlasti, mis võime meie — naised — ära teha oma terwishoiu olude parandamiseks.

Et see kõik mitte ainult „hüüdjats hääleks“ ei jääks, vaid ka tegelikke tagajärgi annaks, — tahaks ma siin kohal veel lühidalt peatuda naiste tähtsamate ülesannete juures rahva terwishoiu alal ning võima- luste juures nende täitmiseks.

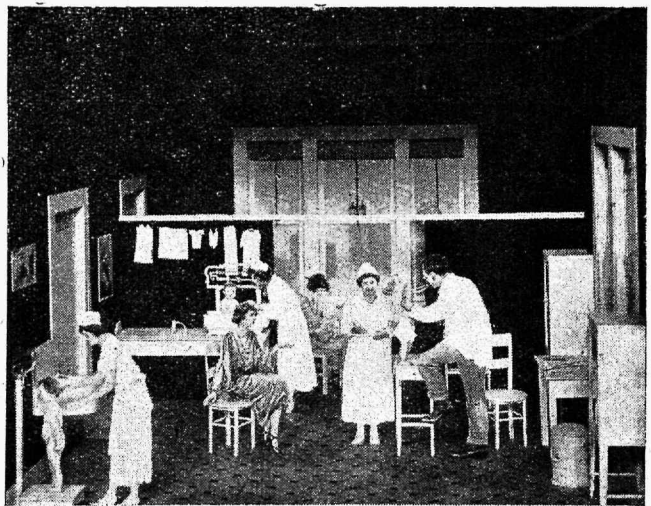
Nagu juba mitmel korral toonitatud, on naised tähtsad ülesanded rahva terwishoiu alal, millistest ole- neb väga suurel määral meie tulewik ja olemasolu. Meie — naised — oleme rahva sünnitajad, — mis mõte on meil lapsi ilmaile tuua, kui nad meilt kobe surma läbi röövitaakse, väga sageli meie eneste hoo- letuse või teadmatuse tõttu?

Meie — naised — oleme rahva kasvatajad, — mis mõte on meil kasvatada wigaseid ja alaväärtuslikke inimesi, kes on paratamatult määratud hoolekandea- just, wanglate ja hullumajade kandidaatideks?

Pidage meeles, et meie riik vajab ainult terveid

Gestujuline emade nõuandepunkti fiskead.

Gestujuline laste nõuandepunkti fiskead.

ja elujõulisi kodanikke, kes suudaks kindlustada meie olemasolu ja kaitsta meie iseseisvust.

Sellepärast peame meie — naised — igasuguste abinõudega selle poole pöörduma, et terveid, elujõulisi lapsi sünnitada.

Meie teame, et terved lapsed võivad sündida vaid terveil vanemail. Järjekult peame meie: 1) hoidma oma terwist, eestkätt suguhaiguste, tuberkuloosi ja al-

sugused võimalused olemas emade ja laste nõuandepunktide ja mitmesuguste terwishoiu kursuste näol. Viimaste korraldamise on naisorganisatsioonid omale ülesandeks teinud ja nende võrdku võib tarbetorral ka ülemaailmselt laiendada. Tähtis, et ainult huvi nende vastu oleks ja nõudmisi nende järele tuleks. —

Praegu registreeritakse meil iga aasta üle 500 surnultsündinud lapse, mille põhjuseks väga suurel

koholismi hädaohtu eest; 2) teadlikud olema oma abikaasa ehk tulevase lapse isa terwisklikus seisukorras.

Sellepärast hoidku iga tütarlaps hoolega oma terwist — õpetatakse seda ju praegu koolis — ja nõudku abiellumisel oma peigmehest tingimata arsti tunnistust viimase terwiskliku seisukorra üle.

Kui see nõue on täidetud, on kindlustatud naisele terwete laste saamise võimalus. Edasi, peab ema oskama kaitsta oma lapsi mitmesuguste terwise waenlaste eest. Noorem põlv on seda ka juba koolis õppinud, ehk võib vähemalt õppida; wanemal põlvel aga, kes koolis terwishotdu ei õppinud, tuleb neid teadmisi omale mujalt muretseada. Selleks on meil juba mitme-

määril wanemate suguhaigused. Elusalt ilmale tulnud lastest sureb ümarajusest 2000 rinnalapse eas, 1000 väikelapse eas alla 7-dat aastat, ja siis veel 1000 last enne täisealiseks saamist. Võiki neid kohutawaid arve võime meie — naised — suurel määral vähendada. Selleks peame ainult targad ja teadlikud olema, eestiks, enne abiellumist, teiseks, oma perekonna elus.

Kui meie — naised — suudame kindlustada omale terwete laste saamise võimaluse, kui meie suudame elus hoida ja terveina üles kasvatada kõik ilmaletoodud lapsed, — oleme auvasti täitnud omad suurimad ülesanded rahwa terwishoiu alal.

Dr. Emma Lasberg.

Mõnda mõttelusest prostitutsiooni vastu.

Paarkümmend aastat tagasi olid Eesti waielused kõlbluse küsimuste üle väga elawad. Alhuel loeti wastawat kirjandust ja wahetati mõtteid eriti prostitutsiooni üle. See oli aeg, kus Eesti naised juuremal hulgal awalikkusse ellu tungisid, kus üldiselt suurt sifemist murrangut üle elati. Tuli järele mõelda oma isiku ja ümbruse üle. Wale häbi tuli kõrwale heita ja rääkida pahest, mis olemas ja meid naiti nii lähedalt puudutab. Alpi sellele tuli ka ärksamate meeste püüe naiti endid kaastööle

wõita mõtteluses prostitutsiooni vastu. Need olid küll ainult ükikud, meeste mafs seis ja seisab tänagi veel endisel seisukohal, kaitstes oma eesõigusi.

Prostitutsiooni all mõistame naitse andumist igale soowijale tasu eest tema sugutungi rahuldamiseks. Loodus on inimesse istutanud wõimja sugulise tungi, igatsuse armastuse järele. Miljonid peawad elama ja elawad ilma sugutungi rahuldamata, sest praeguse ilmaorra juures on ainuke legaliseeritud kuju sugudewaheliseks läbitämi-

jets ainuabiellu. Tõendatakse, et naine talle pealesu- nitud askeest, sugutungu rahuldamisest keeldumise, all ei kannata, kuid kes aimab wallaliste naiste kannatuji, kellel elutung suur? Mis mehe digus, see on naise ülekohus, kõlbluse wastane ja kuritegu. Abielluda ei saa kangeltski kõit. Wõitlus olemise eest läheb järjest raskemaks, ainelijselt iseseiswats saab wõrdlemisi hilja, ei tohi perekonna joetamise peale mõelda. Nii mõnigi mees harjub oma pois- mehe põlwe wabadusega jedawõrd ära, et ta üldse ei abiellu. Seltskond annab meestele andeks nende julgusid patud enne abiellu ja ei peata ka kaua nende kõrwalekaldumise juures abiellus. Mõudmine naiste järele, kes mehele lõbuorjaks, on suur ja teki- tab paratamata wastawat pakkumist. Walgete orja- de turul leidub alati wärsket kaupa.

Nälg, waimline ja kehaline, on prostitutsioo- ni tekkimise peapõhjus. Ei saa salata, et leidub ka, nagu arstid jeda tõendawad, awalikkude naiste hulgas mõni, kes peab oma ametit taltsutamata su- guhimu tõul, kuid nende arw on wäikene. Mõni kaupleb oma ihuga, et pääseda tõdlije röömuta elust, rinnas leegitsew igatsus kultuurelu järele, ehk mis ta selleks peab, teater, kino, ilusad riided, lõbu igal kujul, igatsus helgema elu järele, kui see naisprole- taarlasel on. Kuid kõige suurem arw on sunnitud olnud jeda teed käima, et mitte hukkuda ainelijses wiletsuses. Ei ole neil walikut, kas nälg ehk häbi. Kõlbluse apostlid terwes ilmas jutlustawad taga- järjeta nii kaua, kui ei häwitata põhjust, mis teki- tawad prostitutsiooni, sest kehaline ja suguline nälg on hirmsad tõsiasjad.

Lõõk naissoole näkku on prostitutsiooni olemas-

olu. Naised ei saa sellega leppida, et siin muutust ei sünni ja see pahe juurtega wälja ei kista. Sugu- haiguste lewinemine on seisatama pannud ka kõige tuimemaid, sest selles peitub suur hädaoht rahwaste tõulijele arenemisele. Meeste isiklik huwi on takis- tanud awalikkuse ette pääsemast asjaolusid, mis an- nu oleks pidanud teatawaks saama. Oli kasulik nai- si mitte nägijaks jaada lasta. Miks pidi waeue mees mõne „nooruspatu“ pärast kannatama? Mga naine? Ekstnuud naine sai armuta üle parda heidetud, temale ei anta midagi andeks. See ka he sugune kõlb- luse mõõdupuu on, mis meid, naisi, wõitlema sunnib. Walitjeb veel praegu arwamine, et oma ihuga kauplejad wähem hädaohtlikud on, kui nad awalikku- desse majadesse on koondatud ja seal arstlije järele- walive all seisawad. Rahwuswaheline Naisliit oma osakondadega on arwamisel, mida toetawad ilmakul- sad arstid, et awalikud majad mingisugust kasu ei too suguhaiguste wastu wõitlimeses, et nad laudjelt koguni nende lewitamisel kaasa mõjuwad, sest mehed usalda- wad fergemeelselt jeda kontrolli. Awalikkude majade olemasolu ergutab sugulijele liialdusele ja edendab sugulist lõtnust. Meie, naised, ei taha sellega leppida. Mis ütlemine oma poegadele, kui riik ja kogufond ihuga kauplemist legaliseerib? Tehtagu torra lõpp prosti- tutsiooni reglementeerimisele! Reglementeerimisega ei suuda meie ainustki prostitutsiooni algpõhjust häwi- tada, aitame ainult lugematude hullkade elu mürgitada. Sama kaua, kui lubatakse prostitutsiooni awalikkudes majades, sama kaua kestab ka „walge orjus“, kauple- mine naiste ja lastega. Suur aineline kasu, mis sar- nase äriaga kaasas käib, meelkitab südametunnistujeta

Ameerika naised oma igapäewases elus.

On meeles esimejed muljed New- Yorgist, mida hain mõne aasta eest Ameerika pinnale jaabudes. New-Yorgi ettekujutusjega harilikult joetud pilwe- lõhkujaid imeldamine juba merelt, kust waatlejale kõige kasulikum ja suure- päralijem waade linnaile atwanes, ja aega selleks oli — umbes pool päewa seisis laew mõned miilid sadamast eemal merel, et joitjate paberid kontrolleri- da ja wastuõõtmud tollikaewade amet- nikluduga wahelordli selgitada.

Maale jõudes pari aga imestama linna üldine mustus, mis sugugi ette- kujutusjete ei wastanud. Sin juhtus olema tuuline; paberi tükkid, peenike prügi ja kolm aina lendasid wulkkatel, pimestasid filmi, tükkisid kõwu.

Teijeks huwi äratawaks objektiks olid neegrid. Pennsylvaniam raudtee jaamas olid kõit paatitandjad amustad. Waatle- jin neid imestuse ja teatud umbusaldu-

jega. Minult kord olin warem elusjal neegrit näinud; see oli weel enne ilma- jõda Peterburis, kus kaks nähtawasti rikast neegrit-turisti teejuhi kaatel ka- menowstrowski prospektil jalutasid. Muudu aga, nagu see millegi pärast lap- sepõlwest terawalt meele oli jäänud, ku- jutasin neegreid umbes sarnastena, nagu neid millegipärast pesutärklise karpidei joonistati.

Ja kolmas nähtus, mis tahtmatult ja terawalt silma torkas, olid New-Yorgi naised; wäga moodjad ja humiitarwad, kuid jedawõrd wäljlawarwitatud ja puu- derdatud, et alguses ei teadnud mis neist arwata, misjuguine nende sotsiaalne sei- juford.

Kaks esimest nähtust — linna mus- tus ja neegrid, on mõlemad nii igapäe- wajeks asjaks muutunud, et neid enam lähele ei pane, wõi lihtsalt enam ei näe. Naistega aga olen kaatunud tuttuneda,

neist aru saada, olen neid analiiseeri- nud, nende elu waadeldud ja teatud ar- wamistele nende kohta jõudnud. Need waated on täiesti isiklikud ja mina ei ole sugugi üllatatud, kui keegi minu waadetele wastu waidlema hakkaks, nen- dega ei lepiks.

Esimene ja suurem wahje siinsete ja Euroopa naiste elu wahel on Ameerika naiste suurem jõukus, üldine kõrgem elu standard. Sõõk, riided ja lõbustused on esimesel kohal. „To have a good time“ on üldijest tarwitataw ja sabbloonne lause, kuid teatud mõttes sjaalddab ka ka enesjes, wõib olla ameeriklase ilmarwa- det, enesjega eesmärgi kujutades. Ameeriklased omas masjiss on elurõõmisjad, lõ- buarmasajad. Siin harilikult ei murta pead kõitjuguuste otustamata filosoofi- liste küsimuste üle. Neid wõib ka õn- nelikult pidada, et neil ei ole neid nä- riwad, asjataid küsimusi ja mõtteid, mis neid jagelt pesjimistideks teowad, millel tegewustajumist riijudes ja hal-

inimesi kaubarvitajaid ostma ja finni hoidma. Igale nõudmisele ja maitsele katsutakse vastu tulla. Ei heideta armu ka laste ja alaealiste peale, kes parajaks jõddaks rautadele. See äri peab üleval lugemata vaheltkauplejaid, kes seda inimliha edasi toimetavad. Suur rahvusvaheline mandefeltsfond on alati paraja kauba jahil.

Wõib olla, et tõesti raste ja tänamata töö on, wacemat awaliku maja elanikku inimfeltsfonda tagasi tuua, sest harjumused on tekkunud ja nad on teadlitud jelles, mis neid „endiseid“ n. n. korralikus feltsfonnas ootab. Kuid meie kaswawa põlwe nimel, nende hulka nimel, teda nende wõrgutajad uulitsale on tõuganud, kes lastena ei kaswanud selles, et teiste tallata jääda, naise inimõiguste nimel ei tohi meie leppida prostitutsiooniga ja rahvuswahelise walgete orjade „turuga“. Pääsegu maksma ühejuguine kõlbluse mõõdupuu. Waba naine tahab ise otustada, kuidas ta oma armuelu korraldab, ta ei taha käest kätte kääia teiste lõbuorjana, olude sunnil hambaid kiristades, alandatud põrmini tänutähjeks selle eest, et ta meest aitab tema sugutungi ja lõbuhinna rahuldamise juures.

Prostitutsiooni küsimus ei ole enam paljas kitsas kodune küsimus. On aru saadud, et teda suudab ainult rahvuswaheliselt lahendada. Olen juba eelmistes numbrites puudutanud, et Rahwasteliit oma muu tänuväärta töö kõrwal ka naisteses ja lastes puutuwa küsimuse harutab. Üks erikomisjon on juba mitu aastat käsitanud „walge orjuse“ küsimust. Suur ja ühitasjalne on selle komisjoni uurimistöö. Hiljuti ilms komisjoni aruande 1. kõide trükiti, mis mulle kahjuks weel kätte ei ole puutunud. Toon wäite ülewaate Inglise Rahwasteliidu seltsi ajakirja järele. Rahvus-

waheline kauplemine naiste ja lastega tähendab, nende nuretsenist ja webu wäljamaale taju eest, ühe eht mitme isiku suguliste tarwiduste täitmisjeks. Webu organiseerijate hulka kuulwad: awaliku maja perenaished, „souteneur'id“, kes peaaesjalikult tüdrukuid wariitjema peawad ja nende liikumist kontroleerima, peremehed, kes peaaesjalikult rahaliselt on huwitatud ja raha laenawad perenaistele ja souteneuridele; wahetaltitajad, kes souteneuridele ja perenaistele tüdrukuid nuretseswad. Need isikud peawad üksteisega ühendust. Suurtes linnades on kohtamisokohad, kus nõu ja informatsioon saab uuteks ettevõteteks. Rahwasteliidu komisjon on üle kuulanud 6500 inimest ja külastanud 112 linna ja maakonda. Aruande esimeses kõites walgestatatakse üldiseid olusid, teises kõites kawatsetakse peatada ühiskute riikide juures. Ka komisjoni uuringid näitawad, et suur osa wäljamaale weetud ohwritest on täiesti ilmsüütud. Üks osa on juba warem prostitutsiooni küüsi langenud. Mitmed on kohtuotjad, kes walmis on kutsu peale wäljamaale minema, kuid seal peagi leiawad, et nende palgatingimuste määramisel eeldatakse, et nad prostitutsiooniga puuduwat oja juure teeniwad, nii teatrites, kabareedes, wõdrasemajades jne. Alkoholi ja teised uimastawad wahendid mängiwad oja tüdrukute kõlblise tasapinna lange tamisel, samuti ärritawad kinopildid. Komisjon on arwamisel, et passijusteem, mille wastu igal pool sõditakse, ka weidi tagasihoidwalt mõjus, kuid selle wastu räägib jälle suur arw passi- ja teiste dokumentide wõltsijaid, kus iseäranis sündimisaastat muudetakse, et alaealist wanemaks teha kui ta on. Igajugused kohaliku lamise kontorid aitawad kaasa. Wahel abiellub souteneur faktiivselt tüdrukuga, et tema kahtlust ära wõita,

wakes. Siin oledahe enam-wähem rahuldatus täesolewa seijukorraga: hea wõi halb, temast wõetakse mis saab, oledahe wõõmsad ja kahtlatahe juhtus täesolewatele oludele wastawalt. Kammitlikult oodetakse, millal awanewad peremad wõimalused, millal jõuab kätte iga ühe poolt, sugawamas hinge põhjas oodatud ja haldatud „my chance.“

Ameerika naised, noored ja wanad, on juured tahtjude ja lõbu armastajad. Teatrites, kinodes käitakse uskumatult palju, neis ohtitakse teiget ajawidwet, millepärawst ka üldnõudmine on, et etteantud permad hästi lõppema. Hiljuti räägiti, et ühes teatris olla publikum protestiga esinenud — ettetande kurwa, traagilise lõpu pärawst.

Ei taha küll peaeegu usstuda, kuid olen mitmelt poolt kuulnud, et küübiine New-Yorgi naine, wäljasppinud iidõitje, käsitõõlitse, kaupmehe eht kaubamüüja naine, kes meie maal maksawa ternimatoologia järele „piti leitwa peale

jaanud“, eht siinse üttele järele, kes on leidnud lewagi, „kes sinu eest hoolitseb“, et jannane naine Harilikult kuni kolm korda päewas kinos käib — kord emetõunat, kui mees tööli, ja paar korda peale lõunat, kusjuures lapjed, kui need olemas on ja weel wäitejed ühes wõetake, juuremad aga on enam-wähem iheiswad, neid õpetab tool, kaswatab uulits ja sõbrad. Wõib olla, et siin on wahu liialdatud, kuid üldiselt on kinohullustus ja kõitjugestel „entertainmentid“ käimine ideast, millega siinised kaswatuseteadlased rehterdawad ja jenni asjata muuta kahtuwad.

Olin ühel loengul, mida peeti Columbia ülikooli kaswatuseteaduse profesjori poolt, kus wiimane muuinas rääkis siinsete kaswatusprobleemide üle.

Üheks tähtjaks küsimuseks, mis praegu päewakorral, pidas tema küsimust, kuidas õpetada ameeriklasti „kahtlikult oma waba aega kasutama.“ Tõõttunud wahenenwad, tõõlistel kõitõõl aladel jääb

ikka rohkem ja rohkem waba aega üle, mida nad kahtlikult ära tahtwada ega kasutada ei osta. Kaamatute lugemine massi ei huwita. Wõõditse kü ei ojata hinnata. Autojõit on harilik ja enom-wähem kättejaadaw kõigile, kuid linnast wälja jõites ei paada tähele ilusat ilma, ei lewadist päitest, ei toredat loodust; sõitja ainult annab gaasi juure „step on gas“, et kõigest jellest kiust mõõda lemmata... Linnas olles kõngitakse otstarbetult uulitsaid mõõda, niijana otstarbetult minnakse „movie'sje.“ Kuus korda nädalas vähemalt käitakse kinos, ja juhtub kogemata mõni õhtu minemata jääma, siis — sõbrad ja omahed kannatawad kõige rohkem kodujääja halwa tuju ja igawuse all... Kui siis ameeriklaste enese, kohalikkude olude tundja ja teadusmehe sõnad.

See ütetus käib juurel määrat muidugi suurlinnade kohta, on wälja kullitud jealsete elutingimuste läbi. Kuid õigus on, et ameeriklased loewad wahje.

jest mees kaob filmapiirilt, nii pea kui tüdruk on määratud kohale jõudnud.

Komisjoni arvates võiks edu saavutada võitluses „valge orjuse“ vastu, kui riigid aga tõsiselt tahaks. Üks Läti souteneur on ütelnud: „Reis maksab palju ja nüüd saab poisje kergemini tabada. Rahvasteliit teeb juba sellega tegemist. Meie teame kõik, mis kawatsetakse.“ Passi kontroll ühelt poolt, sadamate ja raudteajaamade järelevaatus teiselt poolt, samuti palga- ja töölepingute uurimine 20—30-aastastega tähendaks paremust. Suurt võitu tähendaks wahelkauptleja kõrvaldamine, kes kasu saab. Peab kõrgendama karistusi souteneuridele, avaliku maja pere-naistele ja peremeestele. Edasi tuleks ära kaotada kõik avalikud majad nendes riikides, kus nad veel olemas. Juba waremini on küsimust puudutatud, kuid senini on seda peetud riikide sifemiseks asjaks, mis ei kuulu rahvusvahelisele lahendusele. Komisjon rõhutab, et tüdrukute avalik teeb kahutu waks ainult asjaolu, et on olemas avalikud majad, kuhu neid paigutatakse. Kuid sarnaste seadusandlike ja administratiivsete reformide kõrval paneb komisjon suurt rõhku laialiste sotsiaalsete reformide peale, eriti tähelepanu juhtides korteriküsimusele jne. Tänuväär

tööd on see komisjon teinud, ootame huviga tema ettepanekuid rahvusvahelise kawa asjus võitluses prostitutsiooniga.

Rahvasteliidu teeneks tuleb lugeda, olgu poliitika juhid kuidu kui teadlikud tema warjukulgedes, et ta tähtsaid küsimusi avalikkuse ette toob ja neid teaduslikult ja ükfitasjalikult uurib.

Nii on ka selle küsimuse kohta kokku kantud wääruslik materjal, mida senini ei tuntud. Ka meil Gestis tuleb prostitutsioonile sõda kuulutada teistjuguSte abinõudega, kui keerulise ja kuluka reglementeerimisüsteemiga. Mitame kaasa paremate olude loomisel. Praegu peetakse terwishoiunädalat, katjutakse terwet rahwast kaasa kiskuda võitluse haiguste vastu. Ka prostitutsioon wäheneb, kui parandame oma korteriolusid, kui anname oma noorsoole parema hariduse, walmistame teda ette kindlale elukutsesele, mis võimaldab igahelge ära elada, ilma et ta sunnitud oleks müüma oma õrnemaid tundeid. Võib olla, tuleb wähest ka appi modern mees, kelle hinges waldasid olemat igatus naise järele, keda ta „turult“ ei tarwis otsida.

Sain küsimust ainult weidi riivata, maksab tema juure veel tagasi tulla. *M. Kurs-Olesk.*

Kutsefooli kaswatuslikud ülesanded.

Praegu on raske kõneleda kaswatuselst ja foolist, jättes riivamata uuemat woolu kaswatuselstades — tööfooli woolu. Meil Gestis on see wool leidnud elawat poolehoidu, ja ei ole palju welda, et meie fooli-

poliitika oma kõrgemaks esmargiks on püstitanud tööfooli.

Kutsefoolis, eriti ka naiskutsefoolis, on see eesmärk jama aktuaalne, kui mujal. Koguni võib welda, et

Siljuti lugesin ühes siinhes ajalehes wõrdlust Ameerikas ja Wenel loetawate raamatute üle — häbiistati ameeriklasi, et nad nii wähe lugesid wõrdles... Wenega. Wiimane wäide kostab nagu illatujena, sest nii lõpmata suur paistab olemat siin ilmnawate raamatute arw.

Raijed siin loewad wähem weel kui mehed. Maa-alusel wärdteedel sõttes on huvitaw rahwa massi waadelda. Naistenamused loeb ainult kergeid, pooliedi pornograafilisi lehti „Daily News“, „Graphic“, „Mirror“, millede peafisu on — taputised, wargused, skandaalid abielurahutus protsessid oma kõbuluswastaste intiiim pitantustega, ja siis kurikuuljad „Breach of promise suits“, kus rüüstest meestest rahajummasid wälja pressitakse ettekanne all, et olla lubanud abielluda.

Kirjandust jälgides peab juure ette waatusega walima, mida lugesid, trükiind saab lõpmatukseni, kuid palju on

jarnast lähjust, mida kuidagi lugeda ei junda. Mitmed populaarsed, palluloe-tawad romaaniid ei sijalda mitte ühte uut mõtet, nende siju kokkuwõttes oleks ainult lõunajõgid („Diving“ paistab siin üldse päewa keskpunkts ja tähtsamat küsimust olemat), tualetid ja siis, romaantides mõddapääjemata, labane armastuslugu. Digust üteldes on sarnane siju tüübiline siinjete elulle; jarnane ongi siinjete naiste, kes peaaesjalikult romaaniide lugesid, ilmnawaade ja huwid. Riikas ja piiratud filmaringi seloomustab ameeriklasi, nad on kirjad spetsialistid ja eksperttöölijed omal tiitjal alal, aga ära piida mõnda üldliski-must puudutada, ka sihtjoolt ei saa smust aru.

Mõnda meie eesti neidudest olen kuulnud kurtawat, et igaw on siin, tööli-olles kuuled ainult siutte „Breach of promise suits“ ja rüetesi.

Ualiboudid rühtused panewad sageli imestama, ijeawanis weel selle tõttu, et

siin wälimuse järele wäste on otjustada, peaaegu wõimata ette arwata, mida ja sellegiit oodata wõid. Kuna Euroopas wälimus, rüetuse wiis, ja rüete wäär-lus enam-wähem lubab, eht lubas, teat-lud iifitu jeltakondlist jefutorda kindlaks icha, on jee siin wõimata — kõik on siin moodjad ja omas masjis kannawad jeda, mida ärimehed ja moeandjad nei-ke teatud hooajaks on ette kirjutawad. Sarnetawates rüetes harilikult ei oifita wastupidawust — üheks jefooniks jaffub, pikemaaja kandmist ei ole ette nähtud, jee oleks ju ka kahjulik äwile. Ja äri-meeste nõuetele wastawalt alluwad siin-jed naijed wastupanemata nende ette-irjutusele. Üri kehakse peaaesjalikult naiste tawiduste peal; ei ole liialda-tud, kui ütelda, et igast kinnest kaup-lusest wähemalt üheksa on pühendatud waistualsti artikile, mis siis ka omas terwes toreduses ja mitmekesijuses waa-teakent ilustawad. New-Yorgi toredad ja lõpmatud unibersaal-kauplused on

töökooli printsiibi teostamine siin vähem raskusi pa-
tub, kui üldhariduslikus koolis, sest wiinases tähendab
ta õppetöö täielist ümberloomist, kuna kutsekool õieti
ikka on „töökool“, tal tarvitseb ainult täiesti teadlikuks
muutuda selles oma olemises.

Õtataksime mõne sõnaga kokku töökooli olulisemaid
põhimõtteid. Nad seisawad selles, et töö kui niisugune,
igasugune töö, nii kehaline kui ka waimline, on pari-
maks kaswatuise ja õpetamise abinõuks — sel juhtumisel,
kui ta on õieti korraldatud. Iseloomu kujundamise
juures ei saa mööda minna sarnaste omaduste arenda-
misest ja kaswatamisest, kui täpsus, korralikkus, tööar-
mastus, wastutustunne ja kohusetruudus. Eriti wiin-
mases kats omadust on põhjapaneva tähtsusega igas
kaswatuses, mis taotleb ühiskondlikke eesmärke. Ei
saa kujutleda wäärtuslikku ühiskonna liiget, kellel puu-
duksid need jooned. Nende kujundamiseks on aga pa-
remaks abinõuks töö, sest töö juures tekivad ja are-
newad nad. Töö peab olema õieti korraldatud. Nii
oleks mõtetu anda lapsele töö, mis üle tema jõu käib,
sest seda tööd võib ta teha waid puudulikult, ja har-
jutubi fergelt sarnase puuduliku ulesande täitmisega.
Samuti otstarbetu on liig kerge töö, sest see ei nõua
pingutust, ja harjutab sellega, et tööd hakataks wõtma
fergelt.

Sama tähtis on see, et iseiseiw töö hoopis rohkem
arendab nii mõistust kui ka oskusi, kui passiwne järele-
tegemine ja järelemõtlemine. Seni on aga üldhari-
duslikus koolis õppimine seisnud peamiselt selles, et
õpilased õpetajalt teadmisi passiwsest üle wõtsid. Uus
kool tahab, et nad neid iseiseiwa mõtlemise tööga ise
saawataksid.

Kutsekoolis ei saanud õpilane kunagi nii passiwne
olla, kui wanas üldhariduslikus koolis. Et tööd õp-
pida, pidi ta tööd tegema. On ju naljakas kujutadaagi,
et keegi õpiks järgiõmblemist sarnaselt, et õpetaja talle
jutustab, kuidas seda tuleb teha ehk paremal juhtumisel
tema juuresolekul järgi walmis õmbleb. Sellepärast
seisabki kutsekooli täieliseks, moderniks töökooliks muu-
tumine ainult selles, et seda tööd ikka rohem ja rohkem
iseiseiwustada, ikka rohkem loomat isetegewust juure
tuua. Ning kindlasti arenebti iga kutsekool selles
suunas.

Nüüd nõuab wastust küsimus: kes on siis kutsekoo-
lis k a s w a t a j a ? Selbeldust on selge, et kõigist tun-
didest suurema kaswatusliku tähendusega on tegeliku
tööõpetuse tunnid. Järelikult peab olema ka tegeliku
töö õpetaja tähtsamaks kaswatajaks. See on ju loo-
mulik: tema tunnid pakuvad kõige paremaid celdusi
kaswatuise läbiwimiseks, tema tundide arw on kõige
suurem, ja pealegi võib tema tegeliku töö ajal kõige pa-
remini tutvuneda õpilastega ja kõneleda nendega kas-
matust puutuwaist asjust.

Samuti kui üldhariduslikus koolis, on kutsekoolis
igal klassil oma juhataja, ja mõistagi on selleks jällegi
tegeliku töö õpetaja, sest tema puutub kõige rohkem
õpilastega kokku.

Meie tööstuskoolide seadus, mis ilmus läinud aas-
tal ja mille alla käiwad kutsekoolid, asetab seda tege-
liku töö õpetajat isesugusesse seisukorda.

Ta ei ole õpetaja — ta on „meister-instruktor.“
Tema ei käi õpetajatesse puutuwate seaduste alla, waid
wahekorrad temaga korraldatakse eriliste seaduste
kaudu.

täitja naiste kauplused. Kuulsa Wien-
dama Avenue kaupluse oja nimekatalo-
ogi „Naiste linnaks“ — „The Women's
City“. Meeste kaup ei paista silma, tu-
leb imestada, millal ja kust poolt nad
jõuawad omale siiski wõrdlemisi korra-
likke riideid muretseda!

Kaupluste raioonides fõndides näed
ainult naiste karjastid liikumas. „Shop-
ping“, kui wastik see ka ei ole, on pal-
judele juureks lõbusa. Meil kui osma
mindaatse, siis on ka midagi karwis.
Siinne psühholoogia on teine: paljudele
on see nagu päewatöö ise. Ja Ameerika
ärimehed, naiste psühholoogiast õieti
arujoades, mängiwad selle peal. Tõm-
õnumbrüis on alatiised wäljamüügid,
jageli õige juure hintna alandusega,
mis muudugi wõimaldabud selle läbi, et
asjade eest, mis alles moodi minemas,
jedawõrd jälle rohkem lasta wõetatakse.
Sarnasid wäljamüüke peetakse terve
aasta ümber ja naiste omalt poolt pea-
wad nende järele jahi; palju saab wiist

küll ostetud asju, mida waja ei ole, üht-
jalt alles ostmise ajartis.

Siwitawad on siin pühade-eelised
wäljamüügid, mis päris palawlikuks on
muutumaks.

Enne jõulu, enne lihawõtte pühi
muud ei tehta, kui ostetakse. Sugulas-
tele ja tuttawatele, — finkimise wiis on
nimwõrd üldine, et kõepoolst raske üles-
anne on igakord wälja mõelda, mida sa
kellelegi kingid. See wiis on isenesest
ju õige kenu, kui ta mitte sel ulatusel
komerjaliseeritud ei oleks, nagu see on
sijnetes juurilmades, eriti New-Yorgis.
Mina kuidagi ei saa leppida New-Yorgi
pühadega, mingit pühade tumbet ei ole,
ei leia seda; ainult juudid, kellede käes
enamus siinjeteist kauplustest, teewad
lõpmau reklaami, annu enne pühi,
kuulutawad ühte ja teist jõulu wõi lica-
wõtte kaup, ja on siin see kaua karju-
tud ja oodatud püha käes — jõulu õh-
tul ehk lihawõtte õõl — näed paljud
neist jamadest kaupjateist oma kaup-

uise leti taga rahulikult oma harilikku
äri tegemas...

Kujagil mujal maailmas wiist küll
ei kanta nii palju siidi, jametit, siidi-
jutte ja karusnahkasiid. Tuleb meelde
karikatuur, kus kõik mets- ja koduloo-
mad õnnetumalt küürutades ja külme-
tades, haledate nägudega, neist mööda
defileeriwatele naistele järele waata-
wad, kes neilt nende jõojad kasuakad töö-
winud ja neid nende endi kumbel —
karw wäljapoolle — kannawad... Eht
küll siin wõrdlemisi hõe on, kantaatse ka-
jutaid rohkem kui kujagil mujal ja ei
ole wiist olemas looma, kelle nahka siin
ei kanta. Paljud aiamed muudugi on
wäljamõeldud. Nii näiteks kodujänest
walmistatakse 35 mitmesuguse looma
nahka, millede hind sajabesje dollaritesse
ulatab. Sel kaitwel kanti palju hobuse,
pruuni- ehk kirju wafika nahkasiid. Ka
lehma nahad ei puuduwad, ainult jala-
duslike wõõrateelise aiime all „Genuine
Russian Fur“, misjugust pealkirja

Ma ei taha kõneleda selle küsimuse ainelisest küljest, tahaksin mõtta teda ainult õppejõu moraalse enesetunde seisukohalt. Znimepe peal tegelikult lasub peamiselt kaswatuslik töö klassis — nii mõistujate arendamine kui iseloomu kujundamine. Ta täidab kõik kohustused, mis on ühendatud õpetaja tööga — pedagoogika nõutogu koosolekuteest osawõtmine, kaswatuslikkude küsimuste arutamine, ja omelt jelles klassis on tal teataval viisil depressiivsel mõjuv tundmus — ta ei ole siiski õpetaja-kaswataja.

Ja pealegi — ei saa tema vastu jätta esitamata nõudmise, ta olgu pedagoogiliselt ettevalmistatud isik,

sest muidu oleks tal raske neid kaswatuslikke ülesandeid täita, mis ta peale pandud.

Sellepärast ei saa jätta nimetamata, et teatavast osu on kutsekoolide kaswatuslikkude ülesannete ja nende ülesannete läbiwiimises ühelt poolt ning tööstuskoolide seaduse wahel teiselt poolt. Kutsekool ei wõi piirduda mehaanilise tööstuse edasiandmisega, tema peab kaswatama, nagu iga teine kool ja wõib olla veelgi rohkem, sest tema valmistab inimest ta tulewale elutööle ette, tema valmistab teda ühiskonnale. Ja anda ühiskonnale uusi wärtuslikke liikmeid — seda ülesannet ei tohi ta lasta filmist kaduda.

Tallinnas, 29. 5. 27.

Ella Susi.

Lühike ülevaade Eesti ühistegevuse arengust.

18. ja 19. juunil pühitseb Eesti ühistegevus oma 25-a. juubelit. 25 aastat on küllalt pikk aeg, et hetkeks peatuda, tagasi vaadata sellele, mis tehtud, ja uusi tähiseid üles seada. 1902. a. kevadel asutati Tartus 1. Eesti Laenu-Hoiu Ühing, samal aastal algas tööd ka esimene tarvitajate ühing Antslas. Kuni 1905. a. tekkisid eeltähendatud ühistegelisele asutusele juurde ainult mõned üksikud, kuid alates 1905. a. on Eesti ühistegevus laialdast poolehoidu leidnud. Asutatakse hoogsalt uusi ühinguid ja praegu on ühistegevus Eesti tiheda võrguna läbi põiminud küll ühispankade, tarvitajateühingute, ühispiimatituste jne. näol. Meie ühistegelise liikumine

on jõudsasti edenenud ja nii meie majandusliku kui ka vaimlise tõusu ning edu suureks ja tähtsaks teguriks olnud, olles seda ka tänapäev. Ükski kultuurajaloolane, uurides eestlaste lähemat minevikku, ei jäta tähele panemata ka ühistegelise liikumise, sest ühistegevusega on pea kõigi meie tähtsamate ühiste ettevõtete ajalugu seotud. Väga paljud meie poliitika- kui ka majandustegelastest said oma esimese ettevalmistuse ja kooli tulevaseks tegevuseks just ühistegelistes asutustes. Me teame, et vene reaktiooniline valitsus kuigi heatahtlikult eestlaste edu ei näinud, kartes igalpool äraandmist ja separatismi. Poliitika tegemine oli eestlastele

igalpool kaupluste waateakendel näha wõis.

Et ma küll tähendan, et New-Yorkis on wõrdlemisi hee, mis ka nii on, peab siiski ütlemata, et need kes siin mitte ülesastawad ei ole, kannatavad ja-gegi talwiste külmade kuulte ja õhu niiskuse all, kuigi meie Eesti külmad siin tundmata asi. Kuulus Põhjanaba uuriija daanlane Rasmussen omas loengutes rääkis muuseas oma abilisest Es-kimo mehest, kes talwel paar aastat tagasi New-Yorkis wiibides, enmast New-Yorgi naiste eeskujul olla riidetatud ja rängasti jelle all kannatanud. Küsitru-se peale, misjuguised on tema muiljed New-Yorgist, olla ütelnud, et muidu ei ole wiga, aga et New-York on kõige külmem koht, kus ta kunagi on olnud, mis wahetpidamata warijema ja wõbi-jema paneb, kuna weel kodus „such a nice, dry cold“ on. Kuulajad naerisid jidamest jelle Põhjanaba uuriija abilis-estjuse üle New-Yorgi kohta.

Meil Gestis nii palju pilgatud kwi-kuuljad siidijutad ei ole siin mingi luf-juse tundemärk, neid kannatavad siin kõik, rikkad ja waejed, kuigi hinnas tuntaw wahje olemas — paarikümnest centist paari eest alates ja mitme hea dolla-riaga lõpetades. Mõeldud julle et näe. Kõige siin olemise ajal olen wast kolme-nelja wana inimest näinud, kellel ha-apid jalas; standard on — lastised lin-gad ja heledad siidijutad. Suttade nõe-lumist, riiete ja pesu parikamist siinsetel naistel ei ole, ka laste juures jeda ei näe, et nad paigatult riidetatud oleks. Standard turu kaup, mis masšidele valmistatud, on oma siisu poolest mitte tõrge, kuid wäljsest moodne, wõimaldab oma wõrdlemisi odawate hirtade tõttu enam-wähem kõigile nende omandamist, paneb lihtjeste aega wastu, parikamse waewa aga kurdagi ei kaflu. Kiided, mis wahje paremad, on suuremalt jaolt impoorteeritud ehk jelle nime all ja här-misest kallid. Lastiste õhturiete kand-

mine on siin kõige harilikum asi; „dinner dress“ ja „dancing frock“ on tegeli-kuil igal ühel olemas, olgu ta peremai-ne ehk teerija, must ehk walge daam.

Ameerika on kindlasti õige demo-kraakiline; igapäewases elus klasside wa-hesid ei näe ja ei tunne, elu on jeda-wõrd standardiseeritud; iga aine alal, mille järele tarwidus laiemate rahwa-masšide poolt, walitseb masšiline pro-dukstioon. Eõõl ja riided on enam-wä-hem übed kõigile. Wahesid, nagu meil armastati ütelda- wõi pilgata, et „tõb-kiel siik, kartul ja must leib, jalkal aga jai ja kanamunad“ siin ei ole. Kõik jõõwõd ühte ja jedaajama. Magusjard jõõke, toote, pirkatid, jufkruijäättist, ma-gusjard jooke jüuakse ja juuakse imestust äratatavalt palju, mis jällegi siin mingi lufjus ei ole, waid kõige igapäewajem ja lättesaadawam asi; ainult tekitab küsi-mus, kuidas jüda kannab nii palju ma-gusjat wastu wõtta. Olen wahest waa-delnud tõõltsi, jee on siidilise tõõ tegi-

kuigi mitte otsekohe keelatud, siis vähemalt takistatud. Kuid ärkamisaeg oli kasvatanud peale ilutsemise romantika möödumise eestlases tungi ja tahet ennast maksma panna. Tähtsa tulemusena sellest raha energia otsarbekohasest kasutamisest tekkisid meie esimesed ühistegelised asutused. Tol ajal ei olnud meie esimestel laenu-hoiuühingutel kui ka tarvitajateühingutel mitte ainult majanduslik tähtsus, vaid suurel määral ka poliitiline. Vene reshiim oli vali, ega sallinud pea sugugi muulaste enesetegevust. Vast ainult majanduslikud ettevõtted olid lubatud. Kuid eladatahtja rahva vaim otsis pääsu ja nii said meie esimesed majanduslikud asutused paigaks, kuhu koguti mitte ainult rahaliste asjade lahendamiseks, vaid ka hariduslike, üldkultuuriliste küsimuste arutamiseks, paigaks, kus tehti poliitikat, muidugi toleaegete olude kohaselt. Selles seisabki meie esimeste majanduslike ettevõtete kultuurajalooline tähtsus. Kuid ajad on muutlikud. Elu liigub, tuues enesega uusi lootusi ja võimalusi. Nii ka meie ühistegeliste asutustega. Praegusel omariikluse ajal on nende funktsioonid puhtmajanduslikud. Me teame, et kooperatiivide siht on tarvitajaile odavat ja head kaupa muretseda. Ühistegevus kindlustab ka väikepõllupidaja seisukorda. Eesti on väikepõllupidajate maa. Väikepõllupidamise suurim puudus on kapitali vähesus ja väljast poolt kapitalide saamise raskus. Siin tuleb talumehele appi ühistegevus, ja nimelt laenu-hoiuühingute

ehk ühispankade näol. Neid on meil praegu 160. Suurem osa ühispankadest asub maal, olgugi et asutamise algatus linnast, nimelt Tartust välja läks. Ühispankasid võib pidada põlumeeste pankadeks, sest nende liikmed on enamikus põllupidajad. Abi, mida meie põllumees ühispangalt saab, on küllalt soliid ja tugev. 1920. a. asutati ühispankade keskpank — Eesti Rahvapank. See pank asutati selleks, et raha vabalt sinna voolaks, kus ta järele tarvidus, sest suur osa Rahvapanga poolt väljaantavatest laenudest langeb just ühispankadele. Senini on Rahvapanga käes ka riiklikud laenud asunikele ja kalameestele olnud. Neid laene jagab Rahvapank ühispankade kaudu. Põllumajanduslike laenude andmise reaaltagajärg aga on ühispankade osakapitalide kui ka liikmete arvu tuntav tõus. Peale tähendatud operatsioonide toimetavad meie ühispangad ka harilikke kommertsbankade operatsioone. Nii näeme meie, et ühispankadel suur tähtsus ja poolehoid. Teised tähtsamad ühistegelised asutused meil on piimatalitusühingud. Enne iseseisvuseaega valmistati peamiselt piimaühingutes juustu, kohupiima, presskoort. Praegu aga valmistatakse võid. Võile läks korda Eestil välisturgu leida. Välisturu leidmine aga kindlustas piimaühingute seisukorda, suurendades sisetulekuid ja võimaldades piima eest kõrgemat hinda maksta. Tähtsa tegurina, või eksportöörina esineb põllumajanduslik keskühing „Estonia.“ „Estonia“ käes on üle 50 protsendi või

jaid, kes ehitustööde juures ehit majal ametis, lõunatummi ajal, kuni õhtu olemas jõggimajas, määrduvad tööriided seljas, mõne lõpmata juure, ringi sustruktoraga laetud loogikiliga võitlevat ja veel magusamat kakaod ehit hõkoladi peale rüüpanavat, kuna meie inimesed lõik, nõnda ütelda, „taheda toidu“ ja „joolajega“ ära olemine harjunud, ja farmaste magusate asjade peale ei taha vaadatagi.

Standard jõggiks on siin kõhujugused konjervivid. Konjerviveeritud on lõik toidudained — supid, lihad, kalad, igasugu puu- ja aiavili. Dermed jaadetuised plekkarpe jaadetatse koju turult ehit lähemast kauplusest ja naistel ei ole muud muret, kui vaadata, et karki kahtitegev nuga terav oleks ning ilma vaevata karbid avaks. Beerand tundi enne mehe töölt kodu tulekut soojendatasse jõggid üles; hea kui mõni värste karbonaad või steat juurde praetasse.

Ameerika naise majapidamise vaev

on küll minimaalselt kujunenud. Tehniksi hõlbusust, millede abil siin suurt muret tegemast teenijate küsimusest lastutasse üle saada, on palju. Välja arvates dige rikkaid ameeriklasi, kes omades palazzodes sageli kinnneid teenijaid peavad, kehtnuisel klassil, haritlastel siin majateenijaid harilikult ei ole. Kõrged palgad, ülespidamine ja peasjalitult kttjad, väikesed suurlinna korterid ei võimalda teenija pidamist. Dige tarvitatawad on aga teenijad, keda ainult teatud korral, mõneks suuremaks külastiste vastuvõtmise korrald palgatasse.

Üldiselt Ameerika naised majapidamise tööd juurest ei armasta. Sellega on seletatav praeguse aja masšiline asumine Apartment Hotel'idesse, kus teenimine maja poolt, süüatse aga väljas — restoraanides.

Ka majateenijateks ameeriklased ise ei lähe, selleks on neil neegrid ja sisserändajad, kuigi majateenija koht, kus üles-

pidamine ja korter-prii, sissetuleku mõttes palju kasulikum oleks, kui kuni õhtu kortoris mõne väikesel kirjutaja või ametniku koht. Viimaste seisukord ei ole siin kaugeleki mitte hõlpsat, ja korteri naisametniku või mõne teise vastava ametistähta naise nädala paäl ei ole palju kõrgem mõne väljadüppinud tööliste päevapalgast. Naisametniku paäl jattub waevast ülespidamise ja riiete kulude katmiseks, kuna majateenijatel suurem osa palgast üle jääb. Aga Ameerika naistel peavad õhtud tingimata vabad olemine, et lõbutseja, lõpradedega läbi läia, kuna majateenijatel võib olla ainult üks lortd nädalas ehit ka koguni paari nädala tagant see võimalus antasse.

Kõhuhoidmist, nagu eurooplased jeda harjunud on, siin ei tunta. Naistatse nii palju ja nii ruttu, kui palgast jattub, kuid sealhambas omdatse äärmiselt praktülsed, meie mõistetete sageli aru- jaamatult iga certti aadese võttes. Mi-

väljaveost. Kolmandate ühistegeliste ettevõtetena esinevad meie tarvitajateühingud. Eriti tähtis on tarvitajateühingute osa maal, aidates hindu reguleerida kui ka paremat kaupa muretseda. Linnas, kus erakaupmeeste võistlus nii kui nii suur, kus pakkumine elav, ei saa tarvitajateühing sarnast reguleerija osa mängida. Hoopis teine pilt on aga maal. Maal võib erakaupmees teatud mõttes monopolistina esineda, võttes hinda oma äranägemise järgi. Siin tulebki tarvitajateühing kaubaravitajale appi, luues kõva konkurentsi erakaupmehele. Ilmasõja ajal oli tarvitajateühingul ka linnas tähtis seisukoht: sageli löi tarvitajateühing, lastes oma kaupa turule, kaupmehe-monopolisti hinnad alla, piirates sellega ärimehe isu. 1917. a. asutati Tarvitajate Ühingute Keskühing ehk E. T. K. Peale ülaltähendatud ühistegeliste asutuste oleks veel tähendada masinatarvitajate- ja kartuliühinguid. — Kõigi nende ühistegeliste asutuste vaimlise juhina esineb Eesti Ühistegeline Liit. Liidu sihiks on ühistegelise propaganda, ühistegeliste põhimõtete selgitamine ja arendamine, ühistegeliste asutuste huvide kaitsmine ja juhtimine. Liidul on oma büroo. Sellest büroost saab teateid ühistegeliste asutuste kohta. Sealt antakse õigusteadlist abi ja nõu. Liit levitab ühistegelise ajakirjandust. Liidu väljaandel ilmuvad ühistegelise rahvaleht „Ühistegelised Uudised“ ja kuukiri „Ühistegevusleht.“ Liit korraldab ka kongresse ja kursusi. Liit peab igasuguseid ühistegeliste raamatupidajate ja äri-

juhtide kursusi. Käesoleval aastal saatis Liit kursuste lõpetajatena VI lennu välja. Lõpetajaid oli 75. Ühistegelisel Liidul on õigus omi liikmeid, ühispankasid, tarvitajate- ja masinatarvitajateühinguid, ühispiimatalituse revident-instruktorite kaudu revideerida. — Sarnane oleks lühike ülevaade Eesti ühistegevusest. Me näeme hoogsat kasvu, kuid kahjuks ei lähe siiski ühistegevuse edu sirgelt, otsejooneliselt, vaid tema tee on sageli konarline. Heidetakse ette meie ühistegevus on enam laienenud kui süvenenud. Eriti raske oli paljuile ühinguile 1926. aasta. Nii mõnigi ühing likvideerub, ehk paremal korral lõpetab puudu jäägiga. Millest on siis sarnane olukord tingitud? Üldine konjunktuur majanduslikus elus kogu ilmas on raske, me teame, et kogu ilmas võitleb ärielu, tähendab, ei pääse ka meie sellest võitlusest. Teiseks põhjuseks meie mõnede ühistegeliste asutuste tagurpidimine on oskamatu, üksikuil juhtumistel ka mitteaus asjaajamine. Seepärast peaksid juubelpäevad mitte üksi rõõmu- ja pidupäevadeks kujunema, vaid nad peaksid ka arvustavate päevadena esinema. Puhastutuleks peaksid need kaks päeva ühistegelastele olema, tulena, kust välja tulles jällegi hoogu ja energiat meie ühistegevus idaneva seemnena külvata võiks. Ühistegevus on jõud. Ühistegevuse idee on kaunis. Ühistegevuse tähtsus kogu inimkonnale on suur, aidates parandada sotsiaalseid elutingimusi, luues piiri üksikute vägivallale ja ahnusele.

Hella Matto.

metatud raiskajate kategooria all mõtlen ma ainult neid ameeriklast, kes kauemat aega siin on elanud, siin sündinud ehk kasvanud ja kellel ei ole kaovastust vanale kodumaale enam tagasi rännata. Teine liit on aga hispaanid, kes siin ainult lühikest aega kavatsevad olla, kes tulnud ainult rahategemise mõttega, kes centigi asjata ei raiska, oma nõudmisi äärmuseni piirates, et siis mõne aja pärast kodu tagasi minnes seal rahedamat elu alustada võiks. Räägitakse ka, et palju tulla siia jelle otstarbega Prantšuse ja Saksa neidudid, et siin nii ruttu, kui võimalik raha teenida, et võimalus oleks siis oma armastatud Pariisi või Berliini tagasi pöörduda ja hea kaasaarava kaasa viies seal oma jüdamisloovi järelle abiliseks.

Ameti kõrval, mis harilikult naistele juuri sisetulekuks ei anna, teenavad siinsed naised ka äri kõrvalisel teel. Tunnem noori neidudid, kes täitja iseis-

walt, oma käe peal, kõhijugusi äriksid ostatevad (mis mõnikord siin üldiselt tarvitajateühingute järelmaksu jüstee mi juures), neid ojatähti kallimast edasi müües, raha teenavad. Paljud spekulatsioonid väärtpaberite turul; müüvad ja ostavad maid. Äriksid iseloom on nii omane Ameerika elule, et ka naised sellest räägivad kui täitja harilikust nähtusest, mis iseenesest mõistetatu ja arusaadatu. Suulastin Ford pealt jarnast äriksid, kus üks naisarst ja teine siin kaunis tuntud naiskirjanik, see oleks meie mõiste järele inimesed, kellele ärist vähemaltki vist aimu ei ole, oma rahalistest operatsioonidest rääkides, summad ulatasid kümnetesaja tuhandetesaja dollaritesse. Seletati turu seisutorda ka minule, kuid see spekulatsioon oli sedamõrd mõõras, ja nii kirjutas minu äriksid kogemused, et meelde jäid ainult ühikud sõnad — share, stock ja dollar.

Juba tähendasin, et ameeriklased on elurõõmsad, armastavad tantsida, ar-

maastavad kullata „Jazz band'i“. Sgaiks hooajaks on omad efektiivstatud, kerged, sageli kahemõttelised laulud ja tantsud, mida pea kõik tunnevad, millede viise igalpool korraldada, oma ettepo-
mõistetakse ja millede tundmist teatud „edumeelise“, või asjakorraldise tundeärgiks peetakse.

Tantsivad siin tegelikult kõik, noored ja vanad. Omad käivad oma täiskasvanud tütardega ühes maskeraadidel ja tantsupidudel, mitte „chaperon'i“ ojas, vaid sageli tütardega tõuõnneistest mõisteldes. Ameerika naised tunnevad ennast alati noortena; kuna meil viie-
kümne aastane inimene ennast juba vanaks peab, sellele vastavalt ka riietus, paistab siin nagu et aastad neid ei rõhu, ka hallid pead kannavad heledaid, filmatorikavaid rõivaid; mis ainult moodis — seda kannatakse. Wanaema ja lapselaps on sageli oma välimise kuju poolest, eemalt vaadates, täitja seelama.

Muidugi tähendavad paljud liig kaugele

Naiste töö reglementeerimisest.

Wist mitte üheski küsimuses ei lähe praegusaja naistegelaste arvamised nii teravalt lahku, kui naiste töö reglementeerimise küsimuses, s. o. naiste töö piiramises ja keeluse seaduse kaudu. Meil Eesti peaks see küsimus ka huwi äratama, oli meil ju hiljuti juhuse näha Lutheri wabrikus öötöö keeldu naistele, mis paljudele naistöölistele tundus wastuwõtmatusena ja õnnetusena.

Naiste töö keelud ja piiramised on kindlaks määratud rahwuswaheliste konwentsoonidega, mis seowad igat riiki, kes neid tunnustanud. Just jamaise konwentsooni järelduusel paisati ka meil praegusel ajal ja tööaajel ajal rida naisi tööst eemale.

Wäga elulisel naiste töö küsimusel ja selle korraldamisel on igatahes oma head ja wead. Paljude riikide seadusandlused on wälja kuulutanud sundmäärused naiste töö kohta, määrused, mis kuudagi ei puuduta ega riika meeste tööd. Need määrused sisaldasid harilikult naiste töö keeldu terwilise kahjulikkuses tööstuses, öötöö keeldu, töötundide arwu piiramist ja sunduslikku puhkeajaga enne ja pärast sünnitamist.

Üks osa naistegelasi pooldab jamaist naiste töö piiramist ja wõitleb selle läbiwiimise eest, kuna teine suur osa arwab, et naine peaks wõima ise otsustada sama wabadusega nagu meeski oma töö wõime ja aja üle.

Naiste töö piiramise wõi n. n. kaitseaduste pooldajad seletawad, et iga naine wõib saada emaks, et emakohuste täitmine on suur sohtaalne ülesanne ning et naist tuleb, isegi ta enese tahtmise wastu, ase-

tada terwilislikult kõige paremasse olukorda. Seda seletust põhjendatakse weel sellega, et paljud naised pole teadlikud oma sohtiaalsete kohustuste kohta, et nad ei oska hinnata oma töö ja tegevuse füsioloogilisi tagajärgi, wõi aga, isegi tundes neid, waliwad omale kahjuliku tööala, taga aetud kas teenistushimust wõi aga hädaft.

Kaitseaduste wastafed omalt poolt arwawad, et naine on omelt ka teadlik olemus, kes, kui temale selgitatakse töö iseloom ja selle wõimalikud tagajärjed, ise wõib otsustada, kas ta tahab panna kaalule oma terwilise, nooruse ja isegi elu. Nad arwawad, et ükski naine wabatahtlikult ei lähe maha matma neid oma omadusi ja ühtlasi ei loobu emarõõmudest. Ja kui tõesti leiduks naisi, kes wähe suuremale teenistusele walmis on ohwiriks tooma kõik oma naiselikud omadused — siis ei wääri need naised wägiwõlget kaitset.

Kui aga, ümberpöördult, naistööline kõik keelatud tööalade ja -aja puudused walmis on kannatama wiltsuse ja häda sunnil, sest et tal teigi elamiswõimalusi pole, — kas siis on õigustatud kaitseadused? Need kaitseadused tõukawad selle naistööliste, jagelt ühes lastega, otse uulitsale, hätta ja wiltsusse, mille tagajärjed igatahes weel halwemad.

Ja siis — kas saawad kõik naised emaks? Miks siis hinnatakse neid kõiki, ka neid, kes juba ammu lootuse jätnud saada emaks, ainult ema seisukohalt.

Peale selle arwawad kaitseaduste wastafed, et need sundmäärused on wäga ühekülgjed. Ka igas mehes wõib ja peab eeldama isa ning kas ei mõju ter-

oma piüetes noortena paista ja õhineda, lähemad kui lähikesi ritteid tundes, niisama maitsetult ennast wärwides, mis ainult kahetsuse ja kurbuse tunnet jamaise naise kui inimese wastu esle kutsub. Kuid üldist elurõõmu ja elutungi, mis siinjes elus walitjemas, peab ikkagi peaks elutama. Et ei ole kaugeleki terge asi ka siin, kuid ei ole mõtet teda weel raskemaks teha ahaliste hädalanniste ja pesimismisni läbi.

See oleks üldiselt siinsete, peaaegjalikult juurlinnade naiste kohta. Sarnased on minu muljed naiste masstist. Masst korwal on aga harilikult wähe, mitte nii küübiline wõib olla, kuid küübiline kui wanema ja parema ameerikalaste tõu esitajad. Masst peale Ameerika juurlinnades on kohtlemata suurt ja wulgarijäärivat mõju awaldanud lõpmatud rahwuswahelised siiserandajate hulgad. Palju on tulnud ja tuleb siise kõiklugujed õnnetõijaid. Suurlinnade rahwamurdu kadudes tuntakse ennast

wabadena, sest keegi sind siin ei tunne, tee mis tahad; antakse wabadust oma tahtmistele, tõdwenewad mälestused wanaft kodujest moraalil õpetuseft ja tagasihoidlik endise kaswatusel ja kodu mõju tagawewad kaugele kõrwale juurlinna ahtawalewa elu ees.

Wähemuse all mõllen siinset tagasihoidlikumat elementi, peaaegjalikult intelligenti ehk harilikasi, kes siin tegelikult kehtsejast tujutawad, sellede seas paljud kuuluwad New Englandi ja Wõma osariikidest päritolewate wanade perekondade hulka. Wõnast pärit olewate aineiline seisukord kannatas rängasti koduõõja häwituste all, kuid neile on siiski jäänuid alale onud wanad kindlad traditsioonid — aujuse mõiste, kohusetruudus, kõige ideaalsem ettekujutus perekonna elust ja wahelordadest üheteijega. Nad õijawad haridust hariduse enefe pärast, kuigi teades, et haridus ei anna siin juuremaid eesõigust tegelikust elus ja kui arwesse wõtta neid paljud aas-

laid, mis College'i ja ülikooli peale lähewad, mille jooksul teised nende alg- ja keskkooli sõbrad, kes warakult, College'i mineku asemel, praktikijele tegevusele asusid, majanduslikelt ülikooli õpetajatest kaugele ette jõuawad, leidub siiski küllalt neid, kes haridust õppiwad.

Harilikult armastatakse ütelda, et Ameerikas tehakse kõik raha eest, et siin ei ole teadust teaduse pärast, ega kunsti kunsti enefe pärast ja et terwe siinse elu edendawaks tõusejõuks on materiaslijm, et iga ettewõtte taga nähtawalt ehk nägematult peitub siiski kurikuulus dollar. Üldiselt on see ju nii, rahast, see on dollarist, räägitakse waimustusega; wäikejed lapsedki, kodus kuulnud juttusid imiteerides, räägiwad rahast — mida tema teeks ehk mida ostaks, kui ta suur oleks ja nii ehk nii palju raha oleks. Kuid siiski siinse intelligenti kohta peab õigustatult tähendama, et tema omas enamusel on Ameerika idealismi laudja. Teadlikult, oma waimustetele huwidele

wisele kardetawad tööstusalad samuti häwitawalt mehe, jellega ka järehtulewa soo peale?

Peaasjalikult aga peetakse naiste töö korraldamist õiglusetaks just sellepärast, et see tabab alati naisi kõige kehwestest oludest, kõrwaldades neid töölt ja teenistusest.

Ja kaitseadustega ei parane ju naise üldine seisuford. Milline seadus korraldab naise kodust tööd, mis on sageli ülejõukäiwalt koormaw ja raske, kaitseb kodutöö tegijaid — õmblejaid, kujukaid ja tikijaid, kes, wiletsate palkade tõttu, töötawad ööd läbi ja seda sageli termislikult kõige wiletsamates oludes.

Kas antakse kodu emale ja perenaisele rahu ja puhkust iegi sünnitamise eel? Weel wiimasel silmapilgul tasub ta wett ja puid, pees peju, keedab, küürib ja koristab, naistöölisena, olles puhkusel, teeb ta seda ehk weel põhjalikumalt, kasutades waba aega koduste korralduste jaoks.

Neid kaitseadusi, mis keelawad naistele öötöö ja ei puuduta rikkaid, lõbuühimulisi naisi, kes wiidawad ööd läbi suitsustes tantfulokaalides, restoraanides, häwitades seal oma terwist, peetakse õiglusetateks. Ning kas pole kõige huwitawam, et kaitseadused lõpewad, kui asi puutub alasse, mis on kõige kardetawam nii naise terwisele, kui ka terve inimsoo terwisele. Nimelt prostitutsiooni, mida ei keela ükski sundmäärus, waid mida määruste abil piiratakse teha võimalikult hädaohtuaks mehele, kuna naise terwist siin ükski wähemgi määrus ei kaise. Ei huwita kedagi prostituutidena naise terwis tema enese seisukohalt, ei huwita ka kedagi nende õnnetute abielunaieste ja laste terwis, kes, prostitutsiooni järeldusel, mehe kaudu on wigastatud eluksajaks.

Milline sundmäärus saab ja saakski kaitsta haigetaltitajaid ja halastajaid ödesid, kes nii ööd kui päewad wiitawad kõige wastikumate külgehakkawate haigete piirkonnas, õhus, mis kihwtine haigusidudest?

Ikka saawad olema ja on olnud tööalad, mis on terwisele hädaohtlikud — need alad on nii naistel kui meestel.

Kaitseaduste wastased arwawad ka, et naiste töö piiramine, mis wähendab naise enesest juba wähemaid teenimis- ja elamiswõimalusi, on siisjuhatuaks naise wäljatõrjumisele ikka uutelt tööaladelt, mille asemel aga kufagilt tulemas pole naisele uusi teenistuswõimalusi.

On kindel, et iga ettewõtja, arwestades nende piiramistega, mis temale seadus ette kirjutab naiste tööjõu kasutamisel, katjub ametisse wõtta eestkätt mehi, wõi aga jälle, nende piiramiste arwel, krumida naise palga võimalikult madalaks.

Tuleb igatahes tõsiselt kaaluda, kas wilets majanduslik oluford, mille ta töö piiramine naisele sageli kaasa toob, tema enese ja rahwa terwisele mitte wähemalt samuti hädaohtlik ei ole, kui töö keelatud alal wõi ajal.

Ja weel imestawad kaitseaduste wastased, miks needfamad seaduseandjad, kes naist just tema kaitsemise ja hoidmise nimel cemaalawad tööst, jätawad, kaugele juuremas enamuses, naise, oma perekonnaõiguste põhjal, täieliselt mehe meelewalla alla, jätawad mehe meelewalla alla mitte ainult naise koduse töö, waid ka wälise töö kasutamise, et need perekonnaõigused legaliseeriwad naise waranduse omandamise ja raiskamise mehe poolt.

Igatahes on naiste kaitseaduste wastastel paljur

wastawalt walivad oma elukirje, kus määrakeks ei ole majanduslikud huwid, waid omad kalduwused, sageli ka seksifond kellega tulewikus koos tuleb töötada. Kui arusaajad inimesed hindawad nad õigelt maksiwaid olusid, arwustawad kus tarwis ja teewad nägematult aga truuft oma tähtjat tööd.

Tuleame meelde hiljuti siin awaldatud ja ajakirjanduses palju kära teinud kahe kuulijama ülikooli — Columbia ja Princeton — poliitilise teaduse osakonnade profesjorite poolt awaldatud protest Euroopa ilmaõja wõlgade tasumise kohta ühiskondidele, milles nõutakse wõlalepingute uuesti läbiwaatamist, kus seletatakse, et see laenatud raha oli ainult ameeriklaste loomulik toodang „for the common cause“ — üldeasmärgi saawutamiseks. See ideaalne ülesastumine leiab poolehoidu teatud lihtides, kuid wastutõõstamas on äri- ja rahameeste lihid, kellede huwid puundutatud ja kelle kätte tegelikult ka kõik wõim loondatud.

Lihtjad, inimlikud, lasted ja loomulikud on siinised intelligent naised. Ei kuule teiste inimeste tagarääkimist, arwustamist, ehk kui räägitakse, siis kiidetakse.

Mis puutub moraali küsimusesse, jelle juures pikemalt ei peata, kuigi sellest wõiks palju rääkida. Nimetatud küsimus ei ole päewaküsimuseks mitte ainult siin, waid ka kogu meie aja kultuurilmas. Raewatakse, et ilmaõja järeldusest olla inimesed muutunud; moraal langenud. Naiste wärwimine, „lipstick's“ — huultewärwimise pulgad, olla ainult ilmaõja lõpul moodi läinud, nüüd aga juba nii kaugele arenenud, et neid kui „kõisproof“, see on „sundlusfindlatena“ apteekide ja tramwide seinetel kuulutatatakse ja nende tarwitamise järeldusi piitlikult kujutatatakse.

Kaswawa põlwe „wabadused“ on liiga kaugele läinud, taebawad ärkjamad naistegelased ja perekonnade emad. Naistele katjutakse selgeks teha, et liig

juur wabadus, mida emale lubatakse, armastuse ja õnneliku abielu wõimalused häwitawad, meestes aukartust naise wastu kaotades, jst mehed omas enamuses on konjunktiojbed, eriti kui asi abielumisele läheb. Moodne naine ei tunne aga millesti piiristid, wahettegemata igalhega flirtides. Wabaduse ja mooduse ettekäände all saawad wabalt mõlemate sugude wahel kõik küsimused läbi arutatud, ettekäände all, et „we have got to face facts.“ Kuid neile heidetakse ette, et nad lähewad liig kaugele, nende jutud muutuwad sageli wulgaarseteks, jutu wulgaarjusele järgnawad aga harilikult ka wastawad mõtted ja teod.

Suuremaks paheteks, millega mõidelatakse, kuigi ei leita õigeid teesid, on liig terge waade abielumise peale. Waevalt tuntakse ühteteist, peale tutwumise kufagil tarwuseel, ja juba paari nädala pärast minnakse laulatusele, ilma pikema järeldusemõlemiseta, nagu män-

õige kaaluvaid põhjendusi oma seisukoha kasuks. Kuid need ei puudu ka täieliselt kaitsjaduste pooldajatel.

Eesti on ennast sidunud rahvusvaheliste konventioonidega naiste töö reglementeerimise suhtes. Kas need, meil niidud maksivad, sumdmäärused on olnud kui-

dagi õnnistuseks meie rahva terwishoiule ja tulevas-tele põlvkondadele, seda meie ei tea. Kõik aga teame, et nende sumdmääruste tõttu on juba töötajad jäänud, ja teame mis praegusel ajal tähendab tööst ilma jääda, terve rida naisti.

—k.

Film naiste elust.

Mõlemad ijad.

Eluliste kõrvallõuete poolest huvitav kohtuproffiks. Kus — ei puutu mitte asjasse. Jooksep R. peab kellegi noore, abielus oleva naisega vahetorda, mis jõprusest ulatab kaugemale. Sõpruse ajal sünnitab naine liharlapse, kes kriivaraamiatutesse küll siise kantakse seadusliku lapse, kelle aga R. tunnistab oma lapse, kohtustades temale ühtlasi maksima ülespidamise raha, võrdlemisi kena summa kuus. Mõni aasta elatatakse üldises heas läbisaamisest, siis aga lõpetab R. vahetorra ja hakkab ka maksimaalset lapse ülespidamise raha. Haavatud poolena esineb müüd kohtus mitte naine, vaid tema mees. Ta nõuab endiselt majajõbralt lapse ülespidamise raha ja põhjendab oma nõuet sellega, et R. kunagi pole salganud, et ta on lapse isa ja et tema ja naine on kavatsenud lasta lahutada, mis puhul nad omavahel olivat sõlminud lepingu, et naine temalt et nõua-ültre ülespidamise raha lahutusel korral.

R. seletab, et ta vabatahtlikult end on lapse hääs tunnistanud, müüd aga, alles koha kaotanud vabriitus, ülespidamise raha maksimist enam ei saa jalkata.

Arvesse võttes, et laps on registreeitud abielus sündinuna, tunnistab ko-

htus, et R. ülespidamiseraha maksimise kohtustusest on vaba.

Mees teenijatega.

Kuski jalka kuurordis lapse end keegi kaupmees juvitaja siise kirjutada naisteeniaga. Mõne päeva pärast aga osutub ka pektuse pärast kohtu all, sest jalgub, et teenija pole keegi muu kui tema naine, kelle ta tema sündimise nimiga on poliitseiraamatuisse kannud. „Miks tegite jeda?“ küsib kohtunik. „Naine ongi minu teenija, võtsit ta kuurordi kaasa ainult sellepärast, et mul teenimist on vaja.“ „Ja kuidas on siis lugu teie lastega“, küsib kohtunik edasi. „Ma nemad on minu teenijad“, seletab iseledadev perekonnapea.

Kohtunik jalk aga varsti jälle põhjusele, mis kaupmeest sündis oma naist nimetama teenijaks. See oli nimelt kuurordis nõuetaw juvitusemaks, mida teenija eest ei tarvitõnenud maksata.

Kohtuhoidlik abielumees mõisteti lahoks päevaks aresti. See kavistus on müübugi küllaldane pektuse eest, kas aga ta haavatud abieluan eest?

Suurima häda juunil.

1.

Tööliste naine Leopoldine H. on kohtu ees vastust andmas suguvilja hävitamise eest. Ta on 26-aastane ja tal on 3-aastane laps. Dpitudes rasebaks,

gides, et kui hästi ei lähe, küll siis mõib lahutada lasta. Sarnased juhused on filmapaistvalt rohked kaasaava noorjoo, koostaste, seas, 15—17-aastaste juures, vahel ka veel nooremad, kusjuures oma vanadus kõrgemana üles antakse. Sarnased koostilapsed põgenevad harilikult lähemasse linna („eloping“), lajevad endid laulatada, ja siis teadustavad kodu, et nii-ja-nii — olene abielus. Wn nemad on arusaadavalt selle vastu ja kurjad, aga fakt on fakt, ja mis ja itka teha jaad; harilikult tuleb poeg isa kodu tagasi lühes oma naisega, et koost lõpetada ehit minget ametit vaatama hakata. Järelduseks on — õnnetu abielu,

täisealisteks jaades õdakse üksteisest tüdinemud ja hakatakse lahutuse peale mõtlema.

Kaasaava noorjoo pahedes sündistatakse wanemat põlve, kelle „moraali ja kombete degeneratsioon ofte imestama paneb“, nagu mõned moraali apostlid ütlevad. Misjulgust eestuju võivad anda lastele emad ja wanaemad, kes nusi moraaliwastajaid tantjusi tanisivad ja kellede wõakimus ja ülalpidamine kurtsaanide omasid meelde tuletavat.

Optimistid loodavad siiski, et kõigist neist wäärnähtustest üle saab, kuidas, küll veel ei tea, kuid et praegune aja järel noorjoo elus on nagu möödapääse-

jai ka väga kurwaks. Mees töötaja ja ise haige. Peale piket mõtlemisi ja siiseni wõitlusi ofustas ta ise enda aitamiseks midagi ette võtta. Tegid seda algetõhelt, oskamatult, ei saanud aga enam wälja tarvitatud instrumenti ja oli sunnitud arstabi poole pöörama. Paar kuud raskest haigust oli õnnetu võtte tagajärjeks.

„Mis oleks ma pidanud tegema“, ütles ta kurwalt kohtu ees. „Lundsin rahedust juurehina õnnetukena. Olen ise alati haiglane, melhel pole ammu enam tööd, meil pole korterit, raha, et osta iegi kõige hädawajalikkemat.“ Kohtunik: „Mõite hullu aega jarmasuus. Kas te siis oma elu eest ei kartnud, võttes ette selle teo?“ Naine: „Sellele ma tõesti ei mõelnud. Oli ju mul ka ükskõik. Lapsega poleks ka olnud elu. Ei teadnud muud nõu.“

Ta langetab pea ja waitib. Ohutõhes, kulumud Meidis paistab tõhnaks jäänud haiglane teha weelgi nurgeliksemana, mure ja häda on oma jäljed waju-tanud lahvatule näole. Sügawat kaastunnet äratata kuju.

Kohtus mõistab naise peale lühikest nõuupidamist wabaks, tunnistades, et ta on talitanud äärmise häda juunil. Prokurör aga tahab ofjuse lühikstantist nõuda... Soaduse täht igatahes on haawatud.

mata ülemineku aeg, millel omad pahed, kuid mis iftagi mõimfalt tüüris paremusse poole; hullustused ja egeessid kaowad ijeenesest, kui nende inetusest arusaamisele ja õigete hindamisele jõutakse.

Küsimuse, kas on Ameerika naiste õnnelikumad omas elus kui meie omad, jätan lahtiseks. Nad on palju rikkamad, kuid rikkus ei ole kunagi weel olnud õnne aluseks ega selle tundemärgiks, nii ka siin. Meudega läbi käies, neid igapäewases elus nähes ja waadeldes ei wõi küll jalgugi ütelda, et nad ennast õnnelikumadena tunnewad, kui naiste Euroopas. Eugenie Mutt.

2.

Teine töötlise naine kohtus. Ümektit pejutrikkija, kuid juba mitu kuud tööta. Mees juba aasta kadunud, perekonna maha jätnud. Ta on kahe lapsega suures puuduses. Kaks päeva juba polnud lapjed saanud süüa ja karjusid vahetpidamata. Üks kolme, teine viie aastane. Kõik, mis majas liikumat, juba partii viidud, müüdud. Naine paneb viimases hädas oma tööta töötlise kaardi partii naabrinnaste juures. Ta ei saa aga raha, mõnikümmeend marka, tagasi maksta. Kuna tal kaarti töötlise käimisest vaja, saab ta toime pektujega. Ta teatab, et kaart on kadunud ja saab uue.

Naabrinaine aga kardab sekkedusti kaardiga ja annab asja üles. Müüd tuleb lohus. Naine seletab piiravalt, et tal pektuje kaardist pole olnud, ta kahtis ainult lastele leiba nõutada ja on küllalt raskelt karistatud, kaotades töötlise toetuse 20 nädalaks. Ka naabrinaine tunnistab, et kaebalune elab juurimas viletsuses ja juba paar korda on katjund endast elu võtta. Kohus mõistis naise v a b a k s.

Kuid ta niisugune võib olla ema.

Frankfurdis vangistati 35-aastane naine, kelle peale naabrite poolt kaewati, et ta oma 12-aastast poega kõige hirmsamal kombel on piinanud. Polit-

seiline nurimine kõi päewavalgele otse pörutavad tulemuised. Nähtawasti haiguse hingelaadiga ema oli pikemat aega ääri oma pojalt känd rihmadega kinni sidunud ja last siis piitsuga mitkama peksnud, kuni ta känd wärsfid. Siis kkaasi wett ära joonud, paar paberossi lojutufeks ära tõmmanud ja edasi piinanud.

Sagedasti pidi poisj kinnipeetud kättega ääri jeksima tema moodi ees. Et ta karjuda ei saaks, pisteti temale ninawätik suhu. Sellest tulligi, et naabrid küll kuulsid plahkumist, arwasid aga midagi klopitawat.

Politseilisel ülewaatusel selgus weel, et waene poisj nädalate kaua waewalt midagi süüa oli saanud. Ta oli kõhn nagu kure ja üleni kaetud wõrpidega.

Warastatud emadonn.

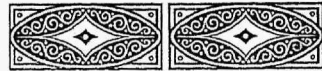
Suurfirmas juhtus jägedasti, et lapjowanter ühes lapsega ülewaatuseta mõneks minutiks kätawale jääb, kui emal waja on poodi süüa minna, juuksid kõtama wõi uut lübarat proovima. Kes peaks kahtma omandada wõõrast last? Ümeki juhtus lord kogu, et ema poest wälja tulles last wanfriga enam eest ei leidnud. Kogu päew õijs politseil ühes ahastawa emaga, kuni wiimaks laps õhtul leiti kusti puiestiku nurgas rahulikult wanfris magawana, null ju-

les. Lugu kordus weel teist ja kolmat korda ja wiimaks sai politseil ka jaladusliku lastewarga jälgile. See oli keegi wanem, walfne ja pehme naisolemus. Ta ei taawst charlestoni, ei suuteta ega andu mingisugustele moodustele harwastustele, waid elab oma rahulikku ja ülbijele askelbujele wõõraks jäänud elu.

Tal on aga üks kirj. Kui ta kusti näeb järelwaatajata häänud last wanfriz, siis ei saa ta kehtiti, sijentine juud waldab teda. Ta wõtab wanfri ja hakab joidutama last, wõib ta pätkesepatsitele, jallutab temaga puiesteel, kstus pingile, kigutab jalaga taja wanfrizit, hällilaulu lauldes. Wõi jälle wõtab lapse sülle, annab temale jrua ja küh, ootab temale nuku. Kui mõddaminejad healmeelel waatavad lapsele, pumastab ta emadnneft.

Õhtu jõudes aga waldab teda jüdametunnistuse piin, ta wõib lapse jälle süüa, kust ta selle leidnud. Mõnikord aga ei leia wõi ei mäleta ta enam kofta, kust ta lapse toonud ja jääb wäga kurwaks. Ta ei kahtnud ju teha midagi kurja, ainult mõneks tunniks endale lubada emadnne. Politseil aga ütleb, et ta on nõrgameelne, ülbijele hädakohtlik ja et ta peab kinnipandud saama.

h—i.

KROONIKA**Eesti naisorganisatsioonide juubelid.**

Mõddunud märtsil algasid juure osa eesti naisorganisatsioonide juubelid. Peale Tartu Naiskõltsi, kes 22. märtsil pühitjes oma 20-aastast juubelit, pidasid oma 10-aastaseid aastapäewi järgmised organisatsioonid: 26. märtsil Tallinna Naiskõlts, 26. märtsil Nõmme Naiskõlts, 2. aprillil Lapa Naiskõlts, 10. aprillil Walga Naiskõlts, 7. mail Wiljandi Naiskõlts, 26. mail Meriküla Naiskõlts ja 28. mail Pärnu Naiskõlts. Oma juubelite puhul korraldasid organisatsioonid pidulikud aktused ja koosviibimised. Rahjuks polnud E. N. Liidul wõimalik saada omi esitajaid kõigile aastapäewadele, kuigi see oleks olnud soowitaw ligemate sidentete soomiseks ja kuigi Liidul selleks soow ei puudunud. Õlunde tõttu tuli piirduda õmnesoowi telegrammidega.

AUSTRIA NAISLIIDU 25-AASTANE JUUBEL.

21. mail pühitises Austria Naisliit oma 25-aastast juubelit. Eesti Naisliit sai Austria naistelt südamliku kutse osa võtta oma esitajate kaudu neist pidustustest. Kuna meil kahjuks puudus võimalus saata Viini oma esitajat, tervitasime Austria naisi nende aupäewal

telegrammiga. Austria Naisliit asutati 1902. aastal Marianna Hainish'i eestwõttel. Liitu kuuluvatest organisatsioonidest on kõige wanem juba 60-aastane.

Praegune Austria Naisliidu juhataja, Bertha von Sprung, töötab haridusministeeriumis väga kõrgel ja vastutusrikkal kohal.

Omaks juubeliks korraldab Austria Naisliit ka esimese oma tegevusnäituse.

E. N. Liidu tööst Petcherimaal.

12. aprillil kuni 16. maini j. a. peeti ära Petcherimaal, Meremäe wallas Teterewa talus E. N. Liidu majapidamise instruktori proua P. Koorti juhatusel 23. järjekorraline majapidamise kurjus Petcherimaal, misjuugusest 22 intimest osa wõtjüd. 15. mail pühitjesid õjawõtjad lõpupidu, kus üks agoramatest kurjuslastest järgmiste kõnega õjines:

„Kõik ilu wõhib ja pükab edasi, et ajaõhajaselt elada. Misparast peaks kulluna jääma Petcherimaa perenaine? Meie tahame näidata, et meie ilus kodumaa mitte maha jäänud nurgaks ei jääks, wagu seda senini õigusega nime-tatakse. Tahame näidata, et ka meie midagi korda saata

juudame, kui mõistame oma kodu puhta hoida, kullate käsitöödega kaunistada, ning matšerwalt toite valmistada. See kahtmise juures on aneil mõimalit jeda õppida. Meil ei ole jelleks tarwis linna ehk mujale kaugale sõtta. Meile saadetakse koju maksuta kurgused, kus võime õppida majapidamist, käsitööd ja kangakudumist, et laiendada oma filmaringi ning olla õjaltki ajakohane perenaine. Tunneme, et meil on weel tarwis palju õppida ja loodame, et jelleks meile ka edaspidi jälle mõimalust antakse, ning et see lihtne ja armas koostöö siin mitte viimajeks ei jää. Soos viibides mõtleme tänuga E. Naisorganisaatsiooni Liidu peale, kes oma kodumaa kaugemat ja pimedamat nurka ei ole unustanud."

16. mail algas järgmine majapidamise kurgus Merimäe wallas Narvite külas, kus ojalvõtmise jantuti väga ellav on.

Üleriiklik termishoiu nädal.

Üleriikliku termishoiu nädala puhul, mille korraldustööstest ka E. N. Liidu esitajad nii Tartus kui Tallinnas ojal võtsid, korraldas E. N. Liit omis ruumes rea termishoiulisi loenguid naistele, termidele magu laste termishoid, suguhaiugused, seedimiselundite termishoid ja arstiteadusline kosmeetika. Lektoriteks olid Dr. Anna Hst, Dr. Anna Rooda ja Dr. Anna Warik.

Üleriiklik kalanaädal.

Üleriikliku kalanaädala puhul, mille korraldajest ka E. N. Liidu esitaja ojal võttis, valmistati kalatoitude tevitamise mõttes E. N. Liidu ruumes ja Liidu korraldusel kalanaädalla esimesel pühapäeval mitmetesse toite kodumaa kaladest, millelega toideti sel päeval maksjate ligi tuhat inimest. Mafjute toitude väljajagamise plindis kalanaädalla peatoomitee joomil. Jääb küsitavaks, kas jarnane reklaamviis oli just otstarbekohane ja kas ka aitas kala tarvitamise lewimisele laajata.

PAIDE KODUKAITSE ÜHINGU 1926. AASTA TEGEVUSEST.

Paide Kodukaitse ühingu liigete arv 1926. a. oli 63. ühingu tegevuse aruandena võiks märkida lühidalt: Aasta algul said korraldatud tervishoidlised kursused, missugused kestsid 2 kuud. Kursustest osavõtt oli elav. Kursustele oli ühingu juhatause poolt komandeeritud 7 ühingu liiget, kellest 5 osa võtsid kursuste lõpul toimepandud katsete lektorite kursuse ulatuses. Jaanuarikuul pandi toime ka piduõhtu (avalik), mis ülejäägi andis. Järva Maleva aastapäeva puhul oli ühingu liigete korraldusel kaetud laud pidustustest osa võtma kutsutud külalistele. Sügisel, alates 6. sept., korraldati 8-nädalalised majapidamise kursused, missugustest osa võttis 24 isikut. Kursustest osavõtjate korraldusel oli oktoobris kohviõhtu, mis andis ühingule väikese rahalise ülejäägi. 24. oktoobril toimepandud K. L. taktiistel õppustel korraldas ühing õppustest osavõtjatele hommiku- ja lõunasöögid. Kassa läbikäik 1926. a. mk. 83.205.—.

1927. a. tegevuskavas on praegu ette nähtud: pidu korraldamine, emade kursuste korraldamine, lugemislaua avamine ja raamatukogu täiendamine, kirjandusõhtute korraldamine, milleks eeltööd praegu käimas ja ühingu ruumi sisseseadmine.

NAISED RAHVUSVAHELISEL MAJANDUSKONVERENTSIL.

Suurte rahvusvaheliste naisorganisaatsioonide ühine komisjon, kelle ülesandeks on valvata, et ka naistele võimaldatakse osavõtt Rahvasteliidu tööst, saatis omal ajal Rahvasteliidu sekretariaadile teadmiseks mitme naise nimed, kes enesele loonud üldtunnustatud seisukohad majandusaladel. Komisjon esines ühtlasi sooviga, et nimetatud naiste hulgast mõned kutsutaks Rahvasteliidu poolt asjatundjatena äsja ärapeetud majanduskonverentsile.

Rõõmustaval viisil arvestas Rahvasteliit naiste sooviga. Mr. Theunis, majanduskonverentsi juhataja, teatas komisjonile ametlikult, et kolm nimetatud naiskandidaati on sanand tema poolt kutse osa võtta konverentsist. Need kolm naist olid: Dr. E. C. van Dorp, Utrechti ülikooli dotsent; Dr. Marie Elisabeth Lüders, Saksa riigipäeva liige, ja mrs. Barbara Wooton, Londoni Morley College'i juhataja. Neist kolmest naisest töötavad kaks juba pikemat aega Rahvusvahelises Naisliidus. Dr. Lüders on Saksa Naisliidu esitaja Rahvusvahelise Naisliidu rahukomisjonis, kuma Dr. van Dorp mitmed aastad nimetatud liidu juriidilise komisjoni juhatajaks oli. Dr. van Dorp on praegu Hollandi Naisliidu juhatause liige.

SUNDUSLIK EMADKINNITUS.

Itaalia Naisliit töötab juba pikemat aega sundusliku emadekinnituse heaks. Olla põhjendatud lootus, et see laialdane ja põhjalik emadekaitse Itaalias peatselt seaduslikult jõusse astub.

ANNIE BAKER.

Hiljuti suri pika ja raske haiguse järele Annie Baker, üks agaramatest võitlejatest naistega kauplemise ja kahe suguste kõlbluse mõistete vastu. Miss Baker oli kauaaegne mr. Coote'i sekretär, kes oli rahvusvahelise büroo juhatajaks, mille ülesandeks on võidelda naistega kauplemise vastu. See büroo asutati 1894. aastal. Peale mr. Coote'i surma sai miss Baker selle juhatajaks; ka oli ta samasihilise inglise National Vigilance Association'i peasekretäriks. Ka kuulus miss Baker Rahvasteliidu komisjoni, mis asutatud naistega kauplemise vastu võitlemiseks, ja võttis osa kõigist rahvusvahelistest koosolekustest ja kongressidest, mis pühendatud sellele küsimusele.

HOOLEKANDEKOOLID.

Naiste hoolekandekoolid on olemas järgmistes riikides ja järgmisel arvul: Saksamaal 31, Ameerikas 28, Inglismaal 10, Belgias 8, Prantsusmaal 4, Hollandis 4, Austrias, Rootsis, Schweitsis 3, Soomes 2, Itaalias, Poolas, Tschehhoslovakkias 1. Ameerikas ja Inglismaal nõutakse nendesse koolidesse astujailt kõrgemat, s. t. ülikooli haridust, kuna teistes riikides neisse pääsevad keskkooli lõpetajad.

ESIMENE NAISPROFESSOR LONDONI ÜLIKOO LIS.

Esimese naisena valis Londoni ülikool psühholoogia õppetoolile professoriks miss Beatrice Edgell'i.

Kodu korrast ja kaunistamisest.

Üks kõige võimsamatest inimkonna alalhoidjatest on kord. Tema kõige kindlam vastand ja ühtlasi inimkonna kõige suurem waenlane on aga korratus. Korratuse tagajärjel on warisenud suured ja kuulsad riigid, on oma elamisvõimalused kaotanud kõige paremas olukorras olevad rahvad, hävitanud oma elujärke perekonnad, on kaotji läinud ja hukka saanud ükfitud inimesed. Sellepärast siis ka iga rahvas, kes oma riigi ja isenele alalhoidu tahab kindlustada, peab kõige pealt püüdma igalpool kultuurilist korda sisse seada, korralikult elada, ennaft korralikult ülewal pidada. Iga ükfitu rahwaliikme üks kõige kallim ja püham warandus on kahtlemata kodu, kodule elamine ja sellele andumine. Täiuslik on ainult see kodu, kus nii mees kui naine kätkäes töötawad ja koos kaswatawad järeltulemat põlwe. Nende tööalad on küll mõneski suunas erinewad, kuid ühine eesmärk köidab ja põimib lahutamatuks nende tööd. Mees on tawalikelt rasketemat tödde tegija, on sagedasti eesjoones leiwanursetjeja, wäljaspool kodu tegutseja, kuna aga naine kodus sifemist korda peab, üldiselt — mees on kodu kaitsja, naine selle alalhoidja.

Kodud on väga mitmesugused. Ühed on toredad, suured ja rikkad; teised waid waesed, lihtsad onnikesed. Kuid jageli otjutub onnikene, waene kodu oma korra, mugawuse, kauniduse ja külgetõmbawusega ihaldatavaks ja näitab tõuju ja edu, kuna ritas tore kodu oma korrallageduse ja priistamisega eemale tõrjub ja kokkuwarijemise tundemärke awaldab.

Tõesti, kodu ei tee koduseks rikkus, hiilgus ja koratus, waid kodune kord ja kodus walitfew waim. Iga rahwa ükfitud kodud on osad tema suurest kodust eht riigist. Iga ükfit kodu on selle suure kodu nurga, alusmüüri, seinä, katuse jne. kiwiks. Et maja, kodu, läbi ei hakkats jooksuma eht kokku ei warijeks, peaks iga ükfit kiwi kindlalt seisma. Iga ükfit kodu wajab kindlat alusmüüri, kui rahwas tahab püsida, tahab jõukats ja tugewaks saada. Tõesti ühine kodu ja sellega ka kõik tema ükfitud kodud seisid aastafadafid teise rahwa walitfuse ja surwe all. Müüd on meie kodud wabastunud ja igalpool on alganud ülesehitamine, milles wõib awalduda juba rahwa enese tahtmine. Tõesti

naije, eesti kodu alalhoidja, kohus on, et ta oma kodu kaitsjaga, mehega, ühiselt oma kodu sifemist korratusest, surwe aja jäänustest ja wäärnähtustest wabastats. Tihti peale kuulduw, eriti maal, et olla raste leida ajakohast naist. Kas pole ka naine süüdi, et meie riigis alataja kaswab wäärnähtuste arm, nagu korratu perekondlik elu, lõpmata suur protsent wallalijst mehi, üleliigne alkoholi tarwitamine, enesetapmised, puustamised jne. Pahede ära hoidmiseks, mis aasta aastalt kaswamas, peab naine ajawittmatult asuma uue hooga nende ülesannete kallale, mis temal kui kodu alalhoidjal täita on. Üks suurematest kohustustest, mis naifel rahwa nimel täita on, on kodu korra loomine.

Kodu korra loomine jaguneb nelja osasse: 1) kodu üldkorraldamine eht sifeseadmimine, 2) kord, täpiplealsus, 3) puhtus, 4) ilu.

Korralik ja plaanikindel kodu sifeseadmimine on üks rasketematest ja nõudlikumatest naije tööaladest. See nõuab igalt naifelt armastust ja arusaamist, teadmist, kofuhoidmist, otstarbekohajuse tunnet. Nii on taluperenaije kodu korraldamine väga erinew kantselei ametniku wõi õpetaja kodu omast. Ka talupidajate kodud erinewad weel tunduwalt üksteifest.

Siiski kõige mitmekesisem ja kõige rohkem teadmisi nõudew on maaga inimese kodu rajamine ja sifeseadmimine. Maanaine peab peale elumaja weel tundma wälishooneid. Tema korralladuse alla kuulub weel aed, õue, meijla.

Talu elumaja korraldamisel peab loomulikult arwestama selle suurusega, tubade arwuga, ehitamise wiisiga. Just praegu, ajumise ajajärgul, ehitatakse weel palju uusi elumajafid ja nende ehitamisel peaks naifed walwel olema, et ruumid ja ehitus olekfid iga-pidi otstarbekohased ja terwise nõuetele wastawad. Kõige pealt — kööl peaks saama tähtsamaks ruumiks meie elumajas. Köögi asukoha walit, sifemine ehitusewiis, köögiriistade muretsemine ja lorrashoid wäärwad palju suuremat tähelepanu, kui see neile senini ofats on saanud. Walmistatakse ju köögis toitu kogu perekonnale. Toitudest aga oleneb meie terwis ja enesetunne. Köögis olew pliit seisdu walges kohas; ta olgu tergesti kofetaw, wähe puid nõudew, prae- ja soo-

jenodusahjuga, juurepääs olgu võimaldatud kahelt poolt. Põrand olgu laudadest, tsement- ja kiivipõrandad on ebatervishooldlised. Sahter, keller, koridorid on korralikus ehituses tarvilikud. Altnad olgu suured, neid peab võima avada juvel kui ka talvel, et ruume saaks järjekindlalt õhutada, sest värste õhk tubades on hädatarvilik meie laste kasvamisjale ja arenemisjale ning täiskasvanute töõjõule. Glamud seistu kuivas kohas ja olgu kuivad. Niiskus on pesitsemise paigats haiguseidudele, eriti võime niiskes ruumis saada kopsuhai-gusi, jooksja jne., kuiv õhk on aga terwise alahoidja. Ka ei maksa altnaid patjude eesriietega katta ja päiteje sissepääsu takistada.

Ka olgu elamisruumid ruumikad, et töötamine ja elamine oleks rahulik ja kergem oleks neis korda pidada ja mõnust luua. Toad wooderdatagu, võimaluse korral, seestpoolt laudadega, ehk krohvitud ja lubjatagu. Tapedid pole talutubades soovitatavad. Tubadesse tuleks muretseda vastav mööbel, mis oleks otstarbekohane, lihtne ja ilus. Lastagu mööbel teha tubalil maa puusjepal, siis saab ta tugew ja odaw. Tube, kööki ja teisi ruume mööbliga varustades, tuleb neid jagada otstarbekohaselt, kindla plaani järele ja mitte tuba asjadega kuhjata. Aljade arv oleneb igaühe jõukusest ja vajadusest. Pehme mööbel, mida meie maal senini jumaldati, kadugu meie taludest — ta on asjatult kulukas ja terwisele väga kahjulik, sest temas pesit-sewad haiguse idud. Köök teised asjad ja nõud, mida vajatakse elumajas, olgu samuti otstarbekohased, liht-sad, tugewad ja ilusad. Sisjesead olgu alati kindla kawa järele kottu seatud ja iga asi teatavale kohale asetatud, filmaspidades töötamise hõlbustust, üldvälja-waadet ja meeldivust. Kadugu köök üleliigsus: paberil-lilled, väikesed iluasjakesed jne., nad ainult tumis-tawad halba maitset.

Õfimehes joones olgu elumajas korralikult järjesta-tud köök, sahter, keller, — siis teised ruumid. Köök välisshooned, nende kordaseadmine ja asjade paiguta-mine neis oleneb välisshoonete ehituswiisist ja sisse-jeadeks olewatest asjadest.

Ja õue! Seal ei wõi wedeleda prahti, selleks olgu kusagil kõrwalises kohas prahihunnik ehk komposti ko-

gumise koht; ei tohi elumaja, ei ka välisshoonete sein-tele riputada maja- ja tööriistu, pastlaid jne., ei tohi seinte ääres ega õues tünne jne. wedeleda, selleks otstar-beks olgu riistatuur, milles igale asjale oma koht ehk seina löõdud nael antakse ja neid nii kaua korras hoi-tatse. Ei tohi kodu ümbrust rikkuda ka hao- ja puu-hunnitud. Kui neid õue mahutatatse, siis katjutagu neid võimalikult ühte kottu ja kõrwalisemasje nurta asetada. Parem on siiski, kui on puuktuur, siis on puud ja haod alati kuivad ja käepärast wõtta.

Ja aed! Aed olgu korralik, puhas ja tajuw. Olgu seal korralikud teed, ilusad lillepeenrad, muru, kanda-wad wiljapuud, saagirikkad marjapõõsad, mitmekesine aedwili jne.

Kokkuvõetult kodu tulewad nii korraldada, et neist igale kodune ja siduw tunne wastu hoowaks; et iga perekonna liige kodus leiaks rahu, puhtust, mõnu. Et iga kodu annaks kultuurilise mulje. Kultuuriline kodu on alati korras, seal on kodune. Meil korraldatatse kodu üd harilikult pühade eel, kuid kahjuks püüib see kord ainult waga lühikest aega; warsti on tubadesje kogu-mud igajugu prahti, asjad on segi aetud, laudadel, kapi otstel, nurkades wedelewad igajugu pudelid, töö-riistad, wanad ajalehed, kaltsud, — nii et päris hirm-peale tuleb. Igal ajal kodus peab oma teataw koht olema, kuhu asi peale tarwitamist puhtalt ja korras tagasi asetatakse. Naiese korralagedus paneb ka teised perekonnaliikmed samas sähis tegutsjema. Korratas junnib naist oma elukutsjet wihtama, junnib teda lõp-matult tööle, hädaldamisjale ja tasakaalu kaotamisjale. Stats korralikku kätt saawad kergesti hakkama tööga, nad kuus korratat kätt waewalt teha suudawad. Kor-ratusele elumajas seltsib korratas ka välisshoonetes, aias, õues. Korratuse lõpusaawutusjeks on külm ja õudne kodu, mille liikmetes kasvab rahulolematu ja põlgatus.

Korraga käsitäes käib täpsus. Täpsus nõuab, et iga toimetujs saaks täpelt, õigeks ajaks ja võimalikult hästi tehtud. Kord ja täpsus on naiese parimad oma-dused, on parimad tegurid kodu alalhoidmises.

(Järgneb.)

L. Rogenbaum.

Suwised tööd keeduwiljaaias.

1. Köölimine.

Suwistest töõdest köögiwilja aias oleksid tähtsa-mad: kikkumine, köölimine, harwendamine ja kast-mine. Kui seemendatud peenardel taimed on tärga-nud, samuti ka lawast õrnemad, pikemat suwe nõud-wad taimed on oma kohale wälja istutatud, selts-siwad neile iseenesest waga mitmesugused umbrohud, mille hulgas juurem oja seemeumbrohtu, olgugi et ka juurumbrohud ei puudu. ¹⁾

Wiimased häwitati enamasti juba maa kaewa-misel, kus neid hoolega wälja nopiti; kuid siiski jääb neist mõnigi osake ikka mulda. Wähegi korralikus aias tules peaaesjalikult ainult seemeumbrohtudega tegemist teha. Tihti näeme pilti, et meie kultuurtai-med peenardel umbrohtu uppunud. Perenaine kaeb siis muidugi ajapuuduse üle. Juba ühes eelmi-jes numbris (nr. 2) soovitasin, et ei makskas üle-jõu käitwat maa-ala aia alla ahnitseada, et teda siis

ka juurte, juurikate wõi teiste osade abil paljune-wad, ka ei puudu neil samuti seemnete abil lewimi-je wõime.

¹⁾ Seemeumbrohud on enamasti ühe- ja kahe-aastased seemnetest arenewad taimed, kuna juur-umbrohud on mitmeaastased, mis suuremalt osalt

umbrohu kaswupaigaks muuta. Ja meil on ka neid perenaissi, kes rõõmüstawad, et neil peenardel pehmet ning wärsket rohku käepärast on pörjastele ja sigadele etteheitmijeks. Ei ole tulufas ühes kultuurtaimedega sigadele rohku kaswatada, sest umbrohu hoidmisel väheneb tunduvalt aiawilja saak. Umbrohule kuulutame oma aedades sõda ja kadu ning tatsume kõõgiviljamaa neist piinlikult puhta hoida, sest umbrohud tarwitawad oma lopsakama ja kiirema kaswuga neid toidunaimeid, niiskust, samuti ka õhku ja walguft, mis on ainuüksi kultuurtaimedele määratud. Umbrohus weniwad taimed peenikest pikaks, jääwad nõrgaks ja kõlbmatuks. On kindel, et umbrohu läbi kaotame teatud osa aiajaadustest, kui tarwilikku hoolust puhastamise suhtes ei awaldada. Põllupidamises on katsed näidanud, et puhtaks kitutud põllul kaalikad 14 korda, kartulid 5, nisu 3, herned 2 korda enam saaki andsid, kuid samad wujad umbrohtunult põllult. Neid samu tagajärgi, isegi juuremaid, saame ka lingimata aias, kui umbrohutu õigel ajal ei häwitata.

Kõige kergem abinõu on alati umbrohu uurruttu kui võimalik häwitada kas kittumise (rookimise), sama ka kõblimise (wahelt harimise) läbi. Kittumine nõuab, tõsi, palju aega ja waewa. Ja see wiis on praegu weel paljudes taludes ainuke maa umbrohu puhastamise wiis. Aga paremaks umbrohu häwitamisabinõuks on kõblimine, kuid kõblimist võib tarwitada ainult reaskülwi kui ka reaskistumise juures. Kõblimist wõtame iga kahekolme nädala järele ette. Selle läbi häwitame umbrohud juba tärkamisel ja enne kui nad uuesti tärkawad, kõblitakse read jälle läbi. Paljud kõõgiviljad nõuawad kõblimist ainult esialgul. Nii on peaasjalikult suureleheliste taimede juures, mis warsti ennaft nõnda laiutawad, et nende warjus ükski taim ei saa tärgata ega juureks kaswada. Wähemalaadiliste juures seda aga ei ole.

Kus taimed reas seisawad ja kus mõnedki korrad on õigel ajal kõblitud, jääb ära ridade wahelt aegakulutam, waewarikas kittumine, — niisugustel juhtumistel kittume ainult ridades, harwendades seal juures ka taimi.

Kõblimisel on aga weel teisi mitte vähem tähtsaid ülesandeid. Wihm, sama ka kastmine, päike ja tuul oma wahelduwusega on põhjuseks, et kõõgiviljaaias kultuurmaal tekib mullale koorik. Isegi kui muld on kobe ja pehme, tuleb kerge kamar, kuid sawikas raske maa paatub kergesti ja pind muutub kõwaks ning tihedaks koorikuks. Nõnda kaua, kui koorik peenarde peal, raskendub mulla tarwiline tuulutamine ja õhu sügawamale tungimine. Wiimane edendab aga mullas pifilaste, mulla bakteride tegewust, mis mõjul sõnniku, taime osade jne. kõdunemine ja mädanemine toimub palju kiiremini, andes võimaluse taimedel neid kiiremini kasutada.

Glavatele taimejuurtele on kaswamisel soojust ja niiskust tarwis. Koorikuta maa speneb palju kergemini, samuti wõtab ta niiskuse kergemalt sisse. Ja

niiskusel on väga tähtis ülesanne taime elus, sest niiskes keskkohas toimub kergemini toitainete lahutumine ja taimedele kätteaadawaks muutumine. Kobe mulla pealispiind tegutseb kawnana, mis õhust niiskust enesesse imeb. Selge on, et üleskõblitud pinnal on suurem wee imemiswõime, kui paatunud ja koorikuga kattunud mulla pinnal. Ka wee hoidmise suhtes on kõblitud maapiinal suurem wõime. Mullal on omadus peenikeste juusjoonte, kapillaride mõjul aluspõhjust wett üles tõsta ja taimedele kätte toimetada. Wesi ei tohiks aga kõrgemale kui juurteni kerkida. Tõuseb ta aga kapillarides pinnani, siis aurab ta ära ja läheb nii muldkonnale kaduma. See jünniks iseäranis siis, kui pind on tiheda koorikuga kattunud. Kui me aga pärast pikemat või ägedamat wihma, samuti ka peale tihedamalt kastmist mulda kohendame, siis ummistuwad peened weetoruksed ülewal maapiinal ja äraauramine on takistatud.

Ei ole soovitatav kobe pärast wihma kõblida, iseäranis raske maal, sest et ta siis waid kõwaks, kinniseks ja pankliseks muutub. Kõige parem on kõblida, kui maapind juba kergelt on tahenenud.

Kõblimist tuleb hooliga teha. Muld ei tohi lehtedele ega taime kuulmesse sattuda, samuti peab hoidma, et wart ei wigastata, lehti ära ei murta ega

Paar paremat kõblajit.

juuri ei purustata. Iseäranis tänuilikut on taimed mulla kohendamise eest ajamehel arenemise ajal. On õige ütetus, et hea kõõgimili ei kaswa kastmise, kuid korrapärase kõõblimise läbi. Kastmise väärtus tuleb ainult siis nähtavale, kui samal ajal on ka hoolega vahelt haritud.

Kõõblimine sünnib peaaegajalt kõõblastega või suuremates aedades planeediga, s. o. tööriistaga, millel kõõblased asetatud ratastele. Käfikõõblased peavad olema kerged, alati roostest puhtad, kõvasti varre küljes ja tingimata teravad. Nüri ja puhastamata kõõblas ei kohenda pealispinda, vaid lööb selle kõvasti kinni, teeb tema paniksiks ja kõvaks; samuti on tüütav varre küljes logisema kõõblasega töötada. Waata jooniseid.

Ilhe kõõblimise hea küljele tahaksin siin perenaiste tähelepanu juhtida. See on alalise kiirutamise kadumine peenarde kirkumisel. Kõõblastel on ikka pikem-lühem wars taga, mille abil võib püüsti töötada, — taimede ridadest üfsikute umbrohtude väljakirkumine, samuti ka taimede harwendamine on ikka kerge asi endise kogu peenra rookimise kõrval.

2. Kastmine.

Üfski elaw olewus ei saa ilma weeta elada. Ja iga üfsik taim tarwitab wett, sest wees lahustunud wedelas olekus wõtawad taimjuured toitaineid wastu. Lehtedest aurab wesi wälja päikesepaistest ja soojuse käes. Suured peawad äraaurawa wee taimede jälle tagasi muretsema, uue wee üles tõstma. Nõndapea kui juured lõpetawad oma töö, kuuwawad lehed. Peaegu iga muld sisaldab wett, kuigi ta pealt kuiv paistab olema. Iseäranis kauakestwa niiskuse kinnipidamise wõimega on aiamaa, nii et ka siis, kui muld pealtnäha kuiv on, taimede juured weel siiski tegewad wõiwad olla. Taimed kaswawad lõpsakamalt ja kiiremalt, kui nad oma wee tarwiduse waewata ja rikkalikult kätte saawad. Ruttu ja lõpsakalt peab kõõgimili kaswamagi, et see õrn ja ilus oleks, sest wili, mis kiiduralt ja aeg-möödu kaswab, puitub ja on enamasti maitsetu. Ka hõlalt aiamaalt wõime õrna ja ilusat wilja saada ainult siis, kui me taimi hoolega kastame.

Kastmist võib ainult wäheas aias toimetada, — juurmas oleks see enam-wähem läbiwiimata. Kastmine iseenesest ei ole raske tegewus: auauta kannu wett, käi aga edasi-tagasi ja lasse weel woolata. Nii kerge kui ta ka wälja näeb, on tema juures ikkagi mõningaid teadmisi waja. Samuti on ka tarwis taimede elu tunda ja nende eluawalduisi täheldanna.

Loodusel on wett mitmesuguste omadustega. Taimedele parimaks weeks peame pehmet wihma-, tiigi-, jõe- või järwewett, mis kergesti lahutab mulla algosad, kuna wiimased tarwilikud taimede toitmiseks. Niisugune wesi ei sisalda taimedele kahjulikke lisandusi. Kui kastmiseks jääraast wett käepärast ei ole, siis tuleb tarwitada karmimat kaewuwett, kuid niisugust wett tuleb õõ-päew seista lasta õhu käes. See wesi ei ole kõwa, ei sisalda kahjulikke mineraal-

aineid, wagu lupja, rauda, soola, mis mõjuwad halvawalt juure tegewuse peale. Samuti pole kasulik ka külm, farge wesi.

Weetarwiduse rohtus oleneb aastaegadest. Kewadel, kui maas weel talwist niiskust, kui päike weel ei kõrweta, kuwatades maad, taimed ise ka weel wähe niiskust tarwitawad, on kastmine enamasti kahjulik ja tarbetu. Minult mõnel juhul tuleb külwamise järele kasta, kuna istutamise järele taimi alati kohe tuleb kasta, sest kastmisel on siin see tähtsus, et muld läheks taimjuurtele wõimalikult tihedalt ümber. Teine asi on juwel, kui päikese kõrwetamisest maa kuivanud. Wida soojemaks ilm muutub, jeda rohtem tarwitawad taimed wett.

Tähtis on ka kastmise aeg. Selles effitakse iseäranis palju. Soojal päikesepaistelisel ilmal ei kaswata kestpüewal ja iseäranis weel külma weega kunagi. Kahjulikult mõjub niisugune külm wann, — päikesepaiste mõjul on muld kui ka taimed palawad, külm wesi ärritaks wiimaseid liiga; ka aurab wesi palawal päikesepaistel ruttu ära, ilma et ta sügawamale walgudes kuigi palju mulda niisutaks. Õhtutel, millel järguewad külmad ööl, ei kasteta ka, ja iseäranis weel külma weega. Muld on õhtul soe, mis öökülmale kauemini wastu peab. Külma weega kastmisel jahtub ta ruttu ja jääb terweks ööks külmaks, takistades nii taimede edenemist, sest tähtsam arenemine, uute ainete loomine sünnib sagedamini öösel. Külma weega on soowitaw ainult hommikul kasta: muld on õõ jooftul jahtunud, külm wesi ei jahuta teda ja niiske maa soeneb ühes päikese kerkimisega. On aga wesi leige ja õhtu soe, siis on õhtu kõige parem kastmise aeg. Niiskus tungib sügawamale mulda ja taimed kasutawad õõ jooftul niiskust suuremal määral. Samuti ei aura kuigi palju wett niiskes ööõhus wälja.

Kastmist wõetakse ette, kui muld kuiv on. Märg on ta, kui me wõtame peo täis mulda, pigistame kofku ja pärast pigistamisest — hoidub ta koos. Märga maad tarwis kasta ei ole. Ranges ta aga laiali, — siis on tarwis kasta. Madalajuureliste taimede peenral jatkub juba sõrmega katsumisest, kuna sügawajuurelistel tuleb mulda sügawamalt wõtta. Kuid niiskuse suhtes küsimusega harjub igaüks warsti. Kui kasta, siis kasta nõnda, et wesi juurteni tungiks. Reaskilwi juures tõmbame harilikult wahedesse waod ja juhime kannutorust wee otse nendesse. Suurematel taimedel teeme mullast walli, et wesi laiali ei walguks, kuna laialt külm juures tuleb meil kannust läbi sõela kasta. Kuid üks nõue tuleb tingimata meeles pidada: on maa kuiv, tuleb teda kasta ja kastmist korrata, kunni maa tõepoolest märg, — palja niierdamisega ei soodusta me kuigi palju taimede kaswu. Juurwilju, kaunawilja ja sibulaid ei ole ma palju kastnud, nendele on jatkunud enamasti pinna kõõblimisest. Kurgid, kõrwitjad poleks neid häid tagajärgi mitte andnud, kui ma ei oleks neid kastnud. Rediseid, rōikaid, salatid ja spinatid kastetakse, kui neist tahetakse saaki saada.

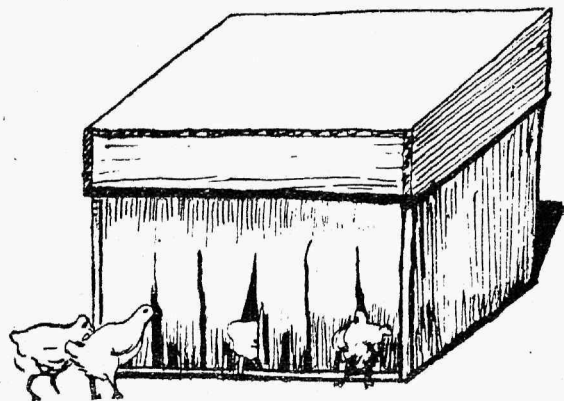
Ellen Vilberg.

Kanapoegade toitmine ja ravitsemine.

Kanade haudumise, veel rohkem aga poegade väljatuleku ajal on perenaisel palju hoolt ja muret. Kord juhtub see, kord teine äpardus. Seal lõpeb mõni kanapoeg ära. Seal jätab wana kana pojad liig wana maha ja nad on loomuliku kaitse ja juhita. Sagedasti jääwad kanapojad haigeks ja fiduraks. Mii mõnigi perenaine küsiks siis head nõu. Kuid mitte igakord ei juhtu nõuanbja ligidal olema. Sellepärast toowad alljärgnewad read lühidalt tähtsamaid näpunäiteid kanapoegade ravitsemisest esimestel elunädalatel.

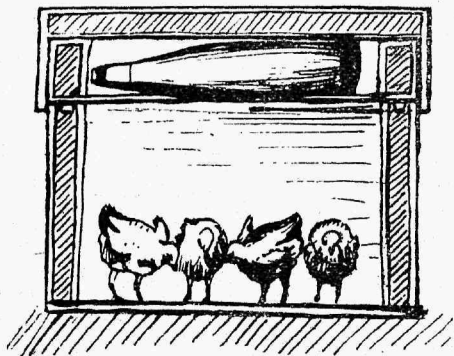
Kunstema.

Esimese 24 tunni jooksul peale munast väljatulekut ei anta kanapoegadele toitu. Nad wajawad siis ainult soojust ja rahu. Seda leiawadki nad ema tiibade all.

Wäljastpoolt.

Kuid mõnikord jääb wana kana rahutuks ja jätab pesa maha, niipea kui esimesed pojad munast on wälja tulnud. Et seda mitte ei süniks, wõtawad perenaised esimesi kanapoegi ema alt ära ja panewad kuhugi soojemasse kohta niikauaks, kui wana kana ka wiimaseid poegi on wälja haudunud. See kestab mõnikord päew

Seejastpoolt.

ehf isegi paar. Ei ole siis ükskõik, kuhu ärawõetud kanapoegi wahapeal paigutatakse. Näiteks pannakse neid sagedasti peergudest korwidesse ja wiiake kõõli. Kuid tõmbetuul ja temperatuuri kõikumised on peergudest

korwis tunduwamad, kui pruust kastis. Ka ei ole kõõl õige koht kanapoegadele, sest seal on suitsu, wingu, sagedasti ka tõmbetuult, kuna õhu soojus väga muutlik — kord liig palaw, kord jällegi külm. Paremini on siis juba paigutada kanapoegi pehme riidega wooderdatud puust kasti, mille ühte nurka pannakse riietesse mähitud kuuma wee pudel; pealt kaetakse kast riidega, jättes ühte äärde pilu, et kanapojad kasti ära ei lämbuts. Veel paremini wastab sellele otstarbele n. n. „kunstema“, mida tarwitatakse kanapoegade soojendamiseks seal, kus neid kunstlikult wälja hautati ehk kus neid ei kawatseta jätta wana kana hoolde alla, kasutades teda teistkordseks poegade wäljahaudumiseks. Kunstemasid ehitatakse mitmet wiisi. Wäga lihtne ja otstarbekohane on järgmine: kahekorbsete seintega kastil täidetakse seintewaheturba ehk heintega. Seeft wooderdatakse kast pehme riidega. Kasti põhja riputatakse paks turba kord. Kasti eeskiilge moodustab riie, millesse on lõigatud sõrme pikkused pilud. Kasti kaas on pealt ärawõetaw. Mõõpool kaant lüüakse kasti risti ja pikuti mõned latid, mille peale pannakse kuuma weega täidetud, riidesse mähitud pudelid. Pudelid seisawad kaua soojad. Neid võib wahetada hommikul ja õhtul. Läbi riide pilude wõiwad kanapojad wabalt kasti wälja ja sisse pugeda. Sellepärast asetatakse kast sarnasesse paika, kus kanapojad kasti wälja tulles mitte wiga ei saa. Kõigepealt aga peab neid hoidma tõmbetuule eest. Kasti turba korda peab iga päew uuendama.

Kanapoegade toitmine.

Esimeseks toiduks kanapoegadele on poolpehmeks keedetud muna ehk peeneks tehtud taera- ehk tatra tangud, ja joogiks rõõsk piim. Haput piima ja haput toitu ei ole soovitaw anda. 2—3 päewa wanustele kanapoegadele võib hakata andma leotatud odratangu, kohupiima (mitte haput), peeneks raiutud roheliisi lehti (jalati, pinaati), wahelduseks võib anda peeneks tehtud riisi, mannat, nisutangut, piimas leotatud nisuleiba. Mäti peab toit olema wärsk, samal päewal walmistatud, ja toidunõud peawad olema piinlikult puhtad. Kui on võimalik kanapoegi lasta wälja, siis juba wana kana ise täiendab toitu ussikeste, roheliiste lehkeste, liima- ja lubjateradega. Sarnasel korral võib kanapoegadele käest anda ainult mitmesugust tangu. Mätske aga sunnitud kanapoegi pikemat aega laudas ehk õues piiratud kohal pidama, peab hoolitsema, et toit ei jääks liig ühekiilgseks. Sel korral antakse kanapoegadele tangudega wahedamisi keedetud, peeneks raiutud kala- ehk muu liha. Wäga kasulik on walmistada kanapudru. Selleks segatakse 1 osa kalajahu 10 osa keedetud kartuli ja 10 osa sõelutud odrajahuga, lisades juurde ka wahje roheliisi lehti. Kalajahu peab esiteks kuuma weega üle kallama. Siis soolast kalajahu ei saa tarwitada, sest kanapoegade toit tohib soola sisaldada ainult wahesjel määral. Kanapudru võib walmistada ka peeneks lõigatud lihast, millele lisatakse juurde nisukliid, sõelutud odrajahu,

kaerajahu ning roheliisi lehti (ristikheina, nõgese, jalati, spinaati). Rafulik on anda ka peeneks jahavatatud too-reid fonte. Mäti peab hoolitsema puhta liiva eest, mille soomitaw on juurde lisada peenikest kasesütt. Mäti olgu kanapoegadel rohkesti roheliisi lehti ja puhast wett. Toitma peab iga 2—3 tunni järel, e andes nii palju toitu kui parajasti ära söödakse. Ülejäänud toidu peab kohe kõrvaldama. Väga halvasti mõjub kanapoegade terwisele, kui toitu antakse nii palju, et ta alati nõus seisab. Siis tekkivad liigsöömisest seedimise-rikked, kanapojad kaotawad söögitsu ja jääwad kiburaks. Hoitagu hoollega hallitanud ja hapuks läinud toitu andmast.

Sarilikumad kanapoegade haigused.

Seedimiserike. Mõnikord võib panna tähele, et mõnel kanapojal päraaugu ümber süled on määrdu-nud ja et kanapoeg kõigi pingituste peale waatamata ei saa ennast tühjendada. Üigemalt waadates selgub, et päraauk on kinni kleebitud wäljajheidetega ja nendega kottulitunud sulgedega. See tähendab, et kanapojal oli kas külmetuse ehk muul põhjusel kõht lahti, mille tõttu päraauku ümbritsewad udufuled määrdufid klee-piwate wäljajheidetega ja sülesid lõpuks päraaugu wäl-jaspoolt. Sarnasel juhul peab kahel wiisil aitama. Kõige pealt peab päraaugu ümbrusest kõrvaldama teda julgewaid wäljajheiteid, määrdes kõwaks kuitwanud kohti mageda raswaga, wõttes hädakorral abiks sooja wett ja kääre. Sealjuures peab aga hoiduma päraauku ümbritsewaid udufult asjata rikkumast, millega kasu asemel võib kahju tuua. Järgnewatel päewadel peab neid kanapoegi silmas pidama ja kui selleks tarwidus peaks olema, uuesti kirjeldatud wiisil aitama. Ühtlasi peab aga hoolt kandma õige toitmise eest. Riitkua kui kanapoegadel kõht lahti on, antagu neile ainult tatra-tangu, keedetud riisi ja mannat, rohkesti roheliisi lehti ja selget puhast wett.

R ü l m e t u s. Kui kanapoegi õõjeks jäetakse niis-kele, külmale pörandale, saawad nad kergesti jookswa-haiguse. Peab hoolitsema, et pörand oleks kaetud tur-baga wõi põhu hekslitega. Kanapojad külmetawad ker-gesti ära tõmbetuules, mille eest peab neid hoollega kaitsma. Jseäraniis kardetaw on tõmbetuul kinnises ruumis, kuna wäljas ringi jookstes nad ka wilu ilmaga nii kergesti ära ei külmeta. Tuulise ilmaga peab aga hoolitsema, et neil igal ajal oleks wõimalik pääseda tuulewarju. Külmetuse tundemärgid on mitmesugused. Kanapojad aewastawad, kaotawad söögitsu. Raske-matel juhustel saawad nad nohu, difteriiiti, kopfupõletiku ehk mõnda muud raske ma ifeloomuga haigust, mis hari-likult surmaga lõpeb. Kerge külmetuse puhul peab kanapoegi hoidma külma ilmaga ja õõjel soojas ruu-mis ja neid hästi toitma, kuni kaowad haiguse tunde-märgid.

Söödiku d. Kui kanapojad kaotawad sulgi pea ja kaela ümbruses, siis on selle põhjuseks sülesõõja ehk wäiw. See on meie kodulindude jagedane parasit, kes tuletab meelde täid, kuid ei ime weri, waid närib sulge. Ta ärritab nahka, mis sünnitab kithelermist. Noorte lindude kasw jääb alalise kithelermise tõttu seisma. Seda kahjulikku söödikut saab häwitada, kui riputatakse kana-poegadele korduwalt sulgede wahle putukapulbrit, kuid ettewaatlikult, et pulber ei satuks hingamiselundaisje. Kohad, kus kanapojad õõjel wiitawad, tulewad ära pu-hastada ja üle walada petrooleumi ehk lubjameega, millele oli juure lisatud wahhe kreoliini. Sellega häwi-NEWAD ka teised söödikud — linnutäid ja linnukirbud. Samuti ei tohi jätta puhastamata ka wanafana, kui po-jad meel tema kaitse all wiitawad. Et kanapojad ise saaksid ennast puhastada, peab neil alati olema wõi-malik supelda turwas, liiwas ehk tuhhas.

H. Brauer.

Ruidas saadakse Saanis head lastepiima.

Saanis, kus terwishoiu nõudeid üldise kõrgelt hinnatakse, pannakse erilist rõhku laste terwisele ka-sulikule piima walniskamijele.

Siimest joriti lastepiim peab wastama seal järg-mistele nõuetele: ta peab ollema 1) puhta maitsega ning peale selle nii puhhas, kui iganes wõimalik; 2) tarwiliku raswa sisaldawusega; 3) liipstud terweilt mitte tuberkuloosi haigeilt lehmilt ja kohe peale liipsmist kuni 4° C ära jahutatud saama.

Nende nõuete täitmist jaanuwatatakse eesau-ullikude korralduskoega piimafarja eest hoolitsemises ning kindla järelwalwe ja kontrolli abil. Kõik lehmad ja wassikad on loomatausti allalijse järelwalwe all. Kaks korda aastas tehakse neile tuberkulini proowi, mis negatiwioje resultaadid peab andma.

Samuti on alalijse arstijse järelwalwe all kõik loomade tallitajad, kusjuures nende jaoks peetakse ko-guni erikute raamat märkuste tegemiseks nende ter-wishoidlikku seisundi üle. Iga 2 nädala järelle waa-

datakse kõik tallitajad ja teenijad arsti poolt läbi, kusjuures igalt ihelt nõutakse teateid nii tema enese kui ka kaastöenijate terweilijse seisukorra üle. Maksi-mate määruste järelle teenistusest puudumine haiguse korral ja arsti loal tõstajau ei wahenda. Haiguste ärahoidmiseks on wõlvastel lehmalaudadades käimise kõwasti keelatud.

Suurim piimapuhtus jaanuwatatakse wäga mitme-jaguaste etteawaatuse abinõudega lehma liipsmisel ja piima edasitöötlemisel. Igal liipjal peab olema niis peas, kithel seljas ja puukingad jalgas. Neid asju wäljaspool loomalauda tarwitada ei tohi; liip-smijse juures waid üks ainus päew, kuna järgmitjel päewal puhkab antakse. Iga liipji eel pejewad liip-sjad omal käed ja käewarred seebi ja hartjaga hästi puhastaks, peale selle koputawad nadi oma käja puhhas woes iga järgmitje lehma juure asudes. Käte niijuta-mine piimaga on kõwasti keelatud.

Samuti pestakse igakorw enne liipsmist lehma

Lehmaliüpsmine vanasti.

udar puhkats ja kuimatatsje puhta lapiga, mis ainult jelleks määratub ja iga liüpsi järele vahetatatsje.

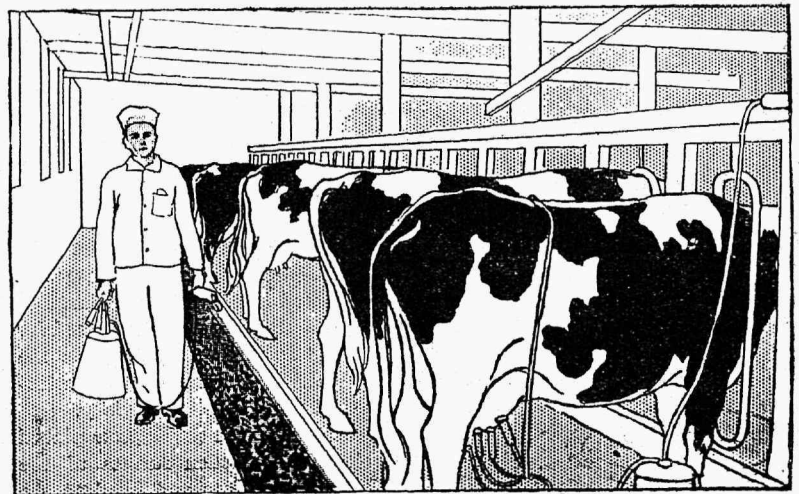
Kui lauba enne liüpsmist puhastatatsje, peab jee vähemalt pool tundi enne liüpsi algust lõpetatud olema, nõnda et ruum hästi läbituulutatud saaks. Tšink-ämbrid ei lubata tarvitada ei liüpsmise ega piima alalhoidmise jaoks.

Piimaga, mis kehtkohadesse müü- gile toimetamiseks kogu tuakse, te- haks korrapäraselt reduktaas- proovi puhtuse kindlaksmäärami- sets. Puhtuse suhtes jaguneb piim kolme sorti, mille kohaselt ka tema hind on reguleeritud. Wiimane asjaolu sunnib lehmapidajaid või- malikult rohkem oma piima puhtu- se eest hoolitsema, sest kellegi huvides ei ole näiteks 3 öri kilo pealt vähem saada, kui naabrile anti.

Kohe peale liüpsmist lastatsje piim läbi puuvillast filtri ja tšentri- fugeeritatsje mustuse kõrvaldamiseks, peale selle juhutatsje piim jahutamise aparraati. Ja- hutamise järele kuumi 4° C jaadetatsje ka edasi wašta- watsje kehtkohita, kus lastepiim pasteuriseeritatsje ja pudellitesse walatatsje.

Piima weetatatsje jelleks eriti jäsejeatud aultobel

tud ettekirjutused, mille järele kõiki piimabehmi ja uusi loomi aastas 2 korda nende termilise seisundi juhtes kliimiliselt järele uuritatsje. Haiguse korral on

Lehmaliüpsmine praegusel ajal (elektriga).

looma omanik kohustatud teada otjekohe berweist eral- dama, jellest loomaarstile teatama ja piima müügile jaatmise seisma jätma. Tuberkulloosi haiged loomad tapetatsje kohe peale haiguse kindlaks tegemist, kus juures nende omanikkudele kahjustatu watsjetatsje.

Sululifud teated.

Muna alalhoidmisest.

Praegu on aeg, kus mune palju saada on ja nad ka wõrdlemisi odavamad on kui mõnel muul ajal. Sellepärast tuleks meie perenaistel ka jelle peale mõelda, kuidas saaks mune kauemat aega wärskena alal hoida?

Muna alalhoidmise wiisid on wõga mitmesugused: on

olemas pikemaajalised alalhoidmise wiisid ja lühemaaja- liised. Pikemaajalistest wiisidest tuleks paremaks lugeda weffilaasi, weffilaas jee on kulla karna siirupi kaoline aine, mida rohukauplustest jaadatsje. Weffilaas tuleb segada wee- ga, umbes jarnafes wähekorras: 8 kooki wee peale 1 kook weffilaast. Munad tulewad ühte nõusse panma, kas mõnda

javõitluuži, parem jarnane nõu, mis ütlevalt poolt laiem oleks, jekt mida rohkem õhku ligi pääseb, jeda ruttem wefiklaas tardub. Wefiklaas jegatud weega tuleb üle munade kallata ja hoida kupažil kõrwalruumis, wefiklaas kardudes jännitab muna koore ümber kelme korra, mis ei lasje õhku ligipääsemist munale ja jelle tõttu jehjavad munad kauemat aega alal, ilma et nad munale mingit erilist maitset annaks. Wana wefiklaasi wõib ka weel järgmiljel aastal tarwitada, ära julatada juure lijaades wähe wefiklaasi.

Teine hoidmise wiis oleks kuhjavesi, tuleb wõtta toop kustutamata luoja, wähe joola ja 8 toopi wett, jee on umbes 200 munale.

Peale jelle on weel lühemaaajlijed wiisid, kui tahetakse mune mõni kuu wärsketena alal hoida. On tähtis, et muna jaats ümbritsetud ainetega, mis ei laste õhku ligi pääjeda, jelleks wõib tarwitada liitwa, tuhka, joola, ka turwast eht lihtjalt wiilja jees hoida. Munad tulewad nende ainete jisse

panna, nii et iga muna oleks ümbritsetud ainetega. Milmoodi jehjavad munad rikkumata ja wärsketena mõni aeg alal.

Mune ei peaks augustikuuks konjerveerima, jekt need munad ei taha hästi jehista, parem jeda teha juba kewadel.

Määrindus wärwiliijed jalanõud,

mida enam puhastada ei jaa, tulewad mustaks wärwida. Seda wõib ka tje teha. Kõigepealt peab naha kõigist raswoollustest puhastama — beufiini wõi terpentini abil. Siis tõmmatakse jalanõud liistu peale, wõi jelle puudujel, kopitakse nad wana ajalehe paberiga täis ja wõõbatakse nad jiss üle erilise musta jaapawärwiga, mida jhaab osta rohukauplustest. Kõige parem on wärwimist toimetada wama hambaharjaga, mille abil wärw igasje õmbliiswahasje ja praotekesje pääjeb. Kui jalanõud peale ühjekordje wärwimise mitte ühtlasejt mustad ei ole, lastakse nad kuilwada ja wõõbatakse neid kordumalt. Wõpüks hõõrutakse nad free-mi abil läikima.

Vastutaw toimetaja: Marie Reisik.

Väljaandja: Eesti Naisorganisatsioonide Liit.

„Naiste Hääl“ ja „Naiste Töö ja Elu“ pooleaastatellijad

uuendage aegsasti oma tellimisi. — Tellimisi wõtavad vastu kõik postkontorid üle riigi.

Kerge on hea perenaine olla kui tarvitusel taimevõi **PRIIMA**.

PRIIMA TAIMEVÕI

TAIMEVÕI-JA ÕLI TEHASED
A/S • EXTRAKTOR • TALLINN, TELLISKIVI 9. Kõn. 29-03.

„Naiste hääl“

Eesti Naisorganisatsioonide Liidu häälkandja.
Jlmub 1 kord kuus. Jgal 10. kuupäeval.

Toimetaja: MARIE REISIK.

Väljaandja: E. Naisorganisatsioonide Liit.

Toimetus ja talitus asub: TALLINNAS, Jaani t. 3.

Avatud kella 10—2. Telefon 13-26.

Toimetaja kodune aadr.: Jaani t. 9. Tel. 13-91.

Tellimisi wõtavad vastu kõik postiasutused ja teised lehetellimiste vastuvõtjad.

Tellimise hind: veerandaastaks — 90 mk., pooleksaastaks — 150 mk., aastaks — 300 mk. Üksiknumber — 30 mk.

Kuulutuste hind: terve lehekülj — 3000 mk., 1 mm. ühel veerul — 10 mk.

Teatame

väga lugupeetud daamidele, et peale üldiselt
tuntud kõrgeväärtusliste

siidisukkade,
sokkide,
lastesukkade,
siidipesu „Luxus“
supelkostüümide
ning muude
trikookaupade

oleme valmistama hakanud ja müügile lasknud

pesupitse:

klöppel- ehk Venepits ja broderii.

Müügil üle maa.

Müügil üle maa.

Oskar Kilgas

Triko- pitsi- ja sukavabrik

TALLINN.

Rahva poolehoid

tarvitajateühingutele kasvab päev-päevalt, sest ainult ühiskauplused kaitsevad tarvitajate huvisid õiglaselt.

Kokkuhoida veeringuid aitavad ühiskauplused, ostes oma liikmetele head kaupa odava hinnaga. Neil pole vaja ostja kulul koguda rikkust ja vara.

Koondame vaid jõudu rahva olukorra parandamiseks ja majanduslise kitsikuse võitmiseks.

Ühiselt talitades jõuame rutem võidule.

Sellepärast peab iga perekond astuma tarvitajateühingu liikmeks — kaasomanikuks ja ostma ainult oma ühiskauplusest kõik kaubad.

Ühiskauplusi on Tallinnas üle 40, maal ligi 300. Ühiskaupluste kaasomanikkudeks on ligi 80.000 perekonda.

Juurdetulijatele ütleme „Tere tulemast“ täna ja alati.

Eesti Tarvitajate Keskühisus,

Tallinnas, Tartus, Rakveres, Narvas, Abjas, Viljandis, Kuressaares, Valgas, Petseris, Taalikul.